

Overlegorgaan
Fysieke Leefomgeving

Terugblik en reflectie

2024

Een jaar in het OFL

Terugblik en reflectie **2024**

Een jaar in het OFL

Inhoud

Woord vooraf	4
1 Overleg in 2024	5
1.1 Binnenvaarttafel	6
1.2 Deltaprogramma	9
1.3 Gezonde Leefomgeving nabij Industrie	11
1.4 Mariene Strategie	13
1.5 Mobiliteitsvisie 2050	14
1.6 Nationaal Burgerberaad Klimaat	16
1.7 Nationaal Klimaat Platform (NKP)	20
1.8 Nationaal Milieuprogramma (NMP)	23
1.9 Natuurinclusief Nationaal Overleg (NiNO)	26
1.10 Noordzeeoverleg (NZO)	28
1.11 Nota Ruimte	31
1.12 Platform Spoorgoederenvervoer en Leefomgeving	34
2 Jaarlijkse momenten voor ontmoeting	37
3 Het OFL ontwikkelt zich	38
3.1 68 OFL-leden	38
3.2 Burgers in het OFL	38
3.3 Verhalen zichtbaar maken	39
3.4 Ongemak opzoeken	39
3.5 Kennis van overlegvormen verdiepen en verbreden	40
Bijlage 1: OFL-leden	41
Bijlage 2: minister(ie)s in het OFL	43
Bijlage 3: OFL-voorzitters	44
Bijlage 4: OFL-secretariaat	45

Woord vooraf

Terugdenkend aan het afgelopen jaar in het Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving (OFL) zie ik voor mij de vele mensen die bij het OFL met elkaar in gesprek zijn geweest en met elkaar hebben samengewerkt. Mensen die open waren over wat er voor hen toe doet, de moed hadden het ongemak op te zoeken als dat nodig was en tegelijkertijd steeds respectvol met elkaar bleven omgaan.

In 2024 hebben we nieuwe leden mogen begroeten. Inmiddels zijn er 68 OFL-leden. Organisaties die vanuit allerlei verschillende invalshoeken bezig zijn met de fysieke leefomgeving. Die 68 organisaties vormen samen de structurele basis van het OFL. Daarnaast waren er het afgelopen jaar projecten met een vaste groep deelnemers. Dit waren onder meer het Platform Spoorgoederenvervoer en Leefomgeving en de Binnenvaarttafel. Vele deelnemers zetten zich daarnaast in voor onze projecten.

Verder is in 2024 een nieuwe voorzitter gestart: Nienke Meijer begeleidt de komende periode als onafhankelijk OFL-voorzitter het Nationaal Burgerberaad Klimaat. Johan Remkes is in het najaar teruggetreden als voorzitter van het Platform Spoorgoederenvervoer en Leefomgeving. Een aantal voorzitters is voor een tweede termijn van vier jaar benoemd. Samen met het OFL-secretariaat geven de voorzitters vorm aan het OFL.

OFL-leden, andere deelnemende organisaties, voorzitters en secretariaat maken samen het overleg in het OFL mogelijk. Daar ben ik trots op en vind ik hoopvol, want overleg tussen burgers, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en overheden legt een basis voor samen oplossingen vinden voor problemen en goed met elkaar samenleven. Juist als er grote verschillen zijn. Dat maakt overleg belangrijk voor onze democratie.

Het OFL biedt een onafhankelijke plek voor overleg. Een plek om in gesprek te kunnen gaan en te luisteren naar elkaars standpunten. Een plek om te proberen elkaar te begrijpen en niet gelijk te oordelen. Dat is een groot goed. We voelen een grote gedrevenheid en verantwoordelijkheid deze plek te blijven bieden voor overleg tussen mensen met uiteenlopende gezichtspunten.

Janneke de Jong
Algemeen secretaris OFL
December 2024

1 Overleg in 2024

In de regel zijn er in het OFL meerdere samenhangende overleggen en andere activiteiten over één onderwerp. Samen noemen we dat een project.

De projecten in 2024:

1. Binnenvaarttafel
2. Deltaprogramma
3. Gezonde Leefomgeving nabij Industrie
4. Mariene Strategie
5. Mobiliteitsvisie 2050
6. Nationaal Burgerberaad Klimaat
7. Nationaal Klimaat Platform (NKP)
8. Nationaal MilieuProgramma (NMP)
9. Natuurinclusief Nationaal Overleg (NiNO)
10. Noordzeeoverleg (NZO)
11. Nota Ruimte
12. Platform Spoorgoederenvervoer en Leefomgeving

Op de volgende pagina's staat een toelichting per project.

1.1 Binnenvaarttafel

OFL-voorzitter:	Jeroen de Haas
Periode:	Vanaf januari 2024
gesprekspartners:	Een overzicht van alle leden van de Binnenvaarttafel staat ook op de OFL-website
Bedrijfsleven:	Binnenvaartsector: Algemeene Schippers Vereeniging, Brancheorganisatie Zeehavens, Evofenedex, Koninklijke Binnenvaart Nederland, Nederlandse Vereniging van Binnenhavens, Netherlands Maritime Technology, Vereniging van Nederlandse Inland Terminal Operators, Vereniging van Waterbouwers, vertegenwoordiger van innovatieve marktpartijen, Waterrecreatie Nederland
Rijksoverheid:	Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, ministerie van Klimaat en Groene Groei (eerste helft 2024: ministerie van Economische Zaken en Klimaat (minister voor Klimaat en Energie), Rijkswaterstaat
Decentrale overheden	Interprovinciaal Overleg (IPO)

Opgave binnenvaart

De inzet van het kabinet Rutte IV was is om - in lijn met de wens van de [Europese Green Deal van 11 december 2019](#) – het aandeel van binnenvaart in de transportketen te vergroten. De gedachte is dat deze modal shift kan bijdragen aan het verminderen van het wegvervoer en van belang is vanwege de klimaatopgave. Om dat te kunnen waarmaken is het nodig om de binnenvaart meer toekomstbestendig te maken.

Verzoek aan OFL

In 2023 verzocht de toenmalig minister van Infrastructuur en Waterstaat het OFL om een Binnenvaarttafel in te richten en te faciliteren. De aanleiding voor dat verzoek waren de [toekomstvisie op de binnenvaart](#) en de bijbehorende [actieagenda toekomst binnenvaart](#). De actieagenda heeft het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat in overleg met de binnenvaartsector opgesteld. De minister wil de nadere invulling en uitvoering van de actieagenda in gezamenlijke verantwoordelijkheid met de verschillende ketenpartners doen aan de Binnenvaarttafel. Het doel van de Binnenvaarttafel is om de samenwerking tussen de partijen te faciliteren en te versterken zodat de partijen samen kunnen werken aan een toekomstbestendige binnenvaart.

De Binnenvaarttafel in 2024

Na een aantal maanden met voorbereidende gesprekken in 2023, is de Binnenvaarttafel begin 2024 van start gegaan. De speerpunten van de Binnenvaarttafel zijn:

- energietransitie
- toekomstbestendige vaarwegen
- ketenoptimalisatie
- digitalisering

Voor deze speerpunten werken leden van de Binnenvaarttafel samen aan enkele projecten om transities in de sector in beweging te brengen. Op deze manier willen de partijen van de Binnenvaarttafel een toekomstbestendige binnenvaart dichterbij te brengen.

Meerwaarde van de Binnenvaarttafel is zowel het verbinden van partijen in de binnenvaartsector als het concreet in actie komen voor een toekomstbestendige binnenvaart. In het eerste jaar lag veel nadruk op verbinden. De deelnemers kennen elkaar steeds beter en zitten met een positieve energie aan tafel. Daarmee is een goede basis gelegd voor verdere resultaatgerichte samenwerking.

Uitgelicht: werkbezoek Binnenvaarttafel

Op 23 oktober waren de leden van de Binnenvaarttafel op bezoek bij een terminal in Veghel. Het was waardevol om elkaar op deze dag niet alleen te spreken, maar ook samen een stukje praktijk te zien. Tijdens het bezoek liet Van Berkel Logistics het 'leven van een container' zien. Voor de reis van een container van begin tot eind zijn er veel gegevens, administratie en fysiek werk nodig. De schaal van de logistieke stromen in de binnenvaart was op deze locatie direct voelbaar.

Ook kregen de leden de kans om een kijkje te nemen op het binnenvaartschip 'Antonia' en met de schipper in gesprek te gaan. Dat dit schip aan de kade lag, was bijzonder. Schepen van dit formaat zijn nog niet standaard welkom op de vaarwegen rondom Veghel.

Inzichten en aandachtspunten voor het OFL

- Aan de Binnenvaarttafel is merkbaar dat in de binnenvaartsector vele onderwerpen de aandacht vragen. Toch is de keuze gemaakt om aan de Binnenvaarttafel het overleg te concentreren op de vier speerpunten (energietransitie, toekomstbestendige vaarwegen, ketenoptimalisatie, digitalisering). Immers, de mensen aan en rondom de Binnenvaarttafel hebben geen oneindige tijd en energie.
- Om tijdens de vier jaarlijkse bijeenkomsten van de Binnenvaarttafels voortgang te maken en overzicht te houden is het nodig om ook voorbereidende werkgroepen te organiseren waarin meer details kunnen worden uitgewerkt en besproken. Dit gebeurt ook in het Noordzeeoverleg. En bij het Platform Spoorgoederenvervoer en Leefomgeving starten binnenkort ook voorbereidende werkgroepen.
- Het is essentieel dat de ministeries die betrokken zijn bij de binnenvaart naast de Binnenvaarttafel ook zelf concrete participatie organiseren bij hun beleidstrajecten. Vaak wordt daarvoor nu de Binnenvaarttafel ingezet, maar het zou beter zijn als de ministeries die participatie zelf bewuster en meer gestructureerd vormgeven.

Verder lezen, kijken en luisteren

- [Pagina Binnenvaarttafel](#) op de OFL-website
- Korte [video](#) over de Binnenvaarttafel
- Bericht oktober 2024: [Waar staat de Binnenvaarttafel nu en waar gaan we naar toe?](#)

Tijdslijn

5 juli 2022	Aankondiging toekomstvisie en actieagenda in een <u>debat over Maritiem in de Tweede Kamer commissie IenW</u>
30 november 2022	<u>brief Toekomst binnenvaart</u> van minister Infrastructuur en Waterstaat aan Tweede Kamer
tot oktober 2023	Ministerie IenW werkt met ketenpartners aan actieagenda
oktober 2023	Verzoek inrichten Binnenvaarttafel van ministerie IenW aan OFL
24 november 2023	<u>Actieagenda toekomst binnenvaart</u> van minister Infrastructuur en Waterstaat naar Tweede Kamer
december 2023	Voorgesprekken OFL met betrokkenen en belanghebbenden
31 januari 2024	<u>Eerste bijeenkomst Binnenvaarttafel</u>
23 april 2024	Tweede bijeenkomst Binnenvaarttafel
26 juni 2024	Derde bijeenkomst Binnenvaarttafel
23 oktober 2024	<u>Vierde bijeenkomst Binnenvaarttafel, met werkbezoek</u>

1.2 Deltaprogramma

OFL-voorzitter:	Johan van de Gronden
Periode:	Sinds 2011
gesprekspartners:	
Bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties:	Organisaties actief in het waterdomein, onder meer uit de domeinen natuur, grondstoffen, recreatie, landbouw, transport.
Rijksoverheid	Deltacommissaris

Opgave Deltaprogramma

Het [Deltaprogramma](#) is een interbestuurlijk programma waarin staat hoe de overheid:

- Nederland beschermt tegen overstromingen
- zorgt voor voldoende zoetwater
- werkt aan een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van Nederland

Verzoek aan OFL

Op verzoek van de Deltacommissaris is er in het OFL twee keer per jaar een overleg op landelijk niveau. Motivatie voor de langdurige betrokkenheid van het OFL bij het Deltaprogramma is dat de uitvoering van de Deltaopgaven nu en in de toekomst een groot effect heeft op hoe we in Nederland met de leef-omgeving omgaan. In het OFL kunnen de verschillende perspectieven zichtbaar worden en aan elkaar verbonden worden. Betrokkenen uit de samenleving hebben de kans om te delen hoe het programma raakt aan hun belangen, kennis en ideeën en daarover in dialoog te gaan. Dit helpt om vervolgens in het Deltaprogramma nieuwe afwegingen te maken.

Verder heeft de Deltacommissaris de OFL-voorzitter en -secretarissen in 2023 gevraagd mee te denken over alternatieve participatievormen voor de herijking van het Deltaprogramma en de mogelijke rol van het OFL hierbij. Achtergrond van deze vraag is dat in het Deltaprogramma, en in de uitvoering van de Deltaopgaven, het steeds duidelijker wordt dat maatschappelijke betrokkenheid essentieel is. Niet alleen omdat de technische oplossingen niet meer voldoen, maar ook omdat aanpassingen nodig zijn die invloed hebben op de dagelijkse omgeving van inwoners. Dit geluid is onder andere door de Signaal-groep van het Deltaprogramma in een [adviesbrief](#) naar voren gebracht en ook in het OFL is dit benadrukt, zoals in het [OFL-advies Deltaprogramma 2024](#).

Langdurige betrokkenheid

Jaarlijks is er in het voorjaar een formeel OFL-overleg voor een consultatie over het jaarlijkse Deltaprogramma dat op Prinsjesdag verschijnt. In het najaar is er een aanvullend informeel OFL-overleg over het Deltaprogramma. Dit overleg is een verdiepende dialoog, bedoeld om in een vroeg stadium aandachtspunten mee te geven voor het programma. Samen met de deelnemers bepaalt de OFL-voorzitter over welke onderwerpen de dialoog gaat.

Het Deltaprogramma in het OFL in 2024

Op Prinsjesdag is het [Nationaal Deltaprogramma 2025](#) aangeboden aan de Tweede Kamer. Zoals elke jaar is in de voorbereiding daarop het [OFL-advies Deltaprogramma 2025](#) uitgekomen. In het Deltaprogramma 2025 klinkt de urgentie door dat er keuzes moeten worden gemaakt op het gebied van wateropgaves die zich nu en in de toekomst aandienen. Deze urgentie is in het OFL-advies nadrukkelijk onderschreven.

In 2024 is tijdens het informele OFL-overleg over het Deltaprogramma gesproken over alternatieve participatievormen voor de herijking van het Deltaprogramma om de maatschappelijke betrokkenheid ruimte te geven. Ook bleven de OFL-voorzitter en OFL-secretarissen door het jaar heen met de staf Deltacommissaris meedenken hierover.

Uitgelicht: OFL-lid Cascade over het Deltaprogramma

Cascade is al vele jaren in het OFL betrokken bij de overleggen over het Deltaprogramma. Cascade is de branchevereniging van bedrijven die zich bezighouden met het winnen van zand, grind, klei, kalksteen en zilverzand. Leonie van der Voort, directeur van Cascade: Het 'Deltaprogramma [is] voor ons een heel belangrijk programma waar we zo nauw mogelijk bij betrokken willen zijn.' Verder vertelt zij: 'De opgaven in Nederland zijn niet mals. Het bedrijfsleven ziet de urgentie en we maken ons grote zorgen. De overheid kan dit niet alleen. We hebben intensieve samenwerking nodig tussen de overheid en het bedrijfsleven – met waterbouwers, baggeraars, etc. – om gezamenlijk tot oplossingen en acties te komen. We moeten het wantrouwen naar elkaar overbruggen en kansen aanpakken.'

Inzichten en aandachtspunten voor het OFL

Het is nog steeds zoeken naar participatievormen en de rol die het OFL daarin gaat spelen. Gezien het grote belang van de opgave van het Deltaprogramma, hebben betrokkenen het OFL laten weten dat overleg en participatie belangrijk zijn. Tegelijkertijd ziet het OFL in de praktijk dat deelname bij de consultaties door de stakeholders wat achter blijft. Partijen geven de voorkeur aan andere manieren om hun geluid te laten horen. Het OFL wil daarom uitzoeken hoe te komen tot betere participatie en overleg.

Verder lezen, kijken, luisteren

- [Projectpagina OFL-overleg Deltaprogramma](#) op de OFL-website
- [Toelichting op OFL-overleg over het Deltaprogramma in de periode voor 2024](#).
- [Korte video waarin OFL-voorzitter Johan van de Gronden vertelt over het de OFL-betrokkenheid bij het Deltaprogramma](#).

Tijdljn

2011	Start betrokkenheid overlegorgaan bij Deltaprogramma
Eerste jaren	OFL-overleggen per deelprogramma van het Deltaprogramma
Daarna jaarlijks	Voorjaar formele consultatie jaarlijkse Deltaprogramma
	Voorjaar voorzitter in Stuurgroep Deltaprogramma
	Voorjaar OFL-rapport n.a.v. consultatie
	Voorjaar reactie Deltacommissaris
	September Deltacommissaris brengt nieuwe Deltaprogramma uit
	Najaar informele bijeenkomst
2023-2024	Verkenning alternatieve participatievormen voor Deltaprogramma
17 april 2024	Formele OFL-consultatie Deltaprogramma
8 mei 2024	OFL-advies Deltaprogramma 2025 Aan Deltacommissaris
18 juni 2024	Reactie Deltacommissaris op OFL-advies Deltaprogramma 2025
17 september 2024:Prinsjesdag	Nationaal Deltaprogramma 2025 Van minister en staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat aan Tweede Kamer
24 oktober 2024	Informele OFL-bijeenkomst over herijking Deltaprogramma

1.3 Gezonde Leefomgeving nabij Industrie

OFL-voorzitter:	Johan van de Gronden
Periode:	Vanaf 2024
Gesprekspartners:	Een overzicht van alle gesprekspartners tijdens de verkenning staat in het OFL-rapport over de verkenning
Maatschappelijke organisaties en burgers:	Omwonenden (bewonersgroepen)
Bedrijfsleven:	Bedrijven en koepels op het gebied van industrie en ondernemen
Kennisinstituten:	Gezondheidsraad, Onderzoeksraad voor Veiligheid, Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, TNO, TUDelft
Rijksoverheid:	ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, ministerie van Klimaat en Groene Groei (eerste helft 2024: ministerie van Economische Zaken en Klimaat), ministerie van Volksgezondheid en Sport
Decentrale overheden:	Diverse overheden, waaronder provincies, gemeenten en omgevingsdiensten

Opgave gezonde leefomgeving nabij industrie

De opgave is het realiseren van een schone en gezonde leefomgeving voor mensen die in de buurt van industrie wonen.

Verzoek aan OFL

De toenmalig staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) heeft in de [Actieagenda Industrie en Omwonenden](#) voorgesteld dat er in het OFL een overleg komt waarin de ‘thema’s industrie en een gezonde leefomgeving gezamenlijk worden geagendeerd en besproken vanuit landelijk perspectief, waarbij alle betrokken partijen aan tafel zitten en waar omwonenden hun inbreng kunnen geven.’

Het hoofddoel van het overleg is, stelt de Actieagenda, ‘het waarborgen van een gezonde leefomgeving rondom industrie, met een specifieke nadruk op het bevorderen van dialoog, transparantie en discussies over een gezonde leefomgeving en de rol van de industrie hierin.’

Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat heeft vervolgens een [verzoek](#) gedaan aan het OFL om een verkenning te doen naar de oprichting van dit overleg met daarbij de intentie dit overleg daarna in te richten met een onafhankelijke voorzitter.

Aanleiding voor de Actieagenda was het [onderzoeksrapport ‘Industrie en Omwonenden’](#) van de Onderzoeksraad voor de Veiligheid (OVV), waarin wordt geconstateerd dat ‘het niet vanzelfsprekend is dat de gezondheid van omwonenden voldoende wordt beschermd gezien de wijze waarop het stelsel van vergunning, toezicht en handhaving (VTH) in de praktijk vorm krijgt.’

Nationale Dialoog Gezonde Leefomgeving nabij Industrie in 2024

Naar aanleiding van het verzoek is het OFL een verkenning gestart om te komen tot een voorstel voor een nationale dialoog waarin:

- partijen dichterbij elkaar kunnen komen;
- zorgpunten sneller op tafel kunnen komen en
- kennis structureel met elkaar kan worden uitgewisseld.

Tijdens de verkenning hebben OFL-secretarissen met meer dan tachtig personen gesproken over de mogelijkheden voor de oprichting van een nationale dialoog. Zij kwamen tot de conclusie dat een nationale dialoog meerwaarde kan bieden, onder de voorwaarde dat er voldoende ruimte wordt ingelast voor gezamenlijke vormgeving ervan met betrokken partijen. Reden daarvoor is dat de rollen en posities van de partijen veel van elkaar verschillen en dat de onderlinge verstandhoudingen in de afgelopen jaren zijn verslechterd. Bovendien gaat het om moeilijke en indringende kwesties.

In september 2024 is een ontwikkelfase gestart, waarin betrokkenen samen een nationale dialoog vormgeven. In de eerste maanden van die ontwikkelfase hebben de betrokken gesprekspartners niet

alleen in maandelijkse bijeenkomsten besproken hoe zij een dialoog zouden willen vormgeven, ook heeft een aantal gesprekspartners samen met de OFL-secretarissen bijeenkomsten voorbereid. Stap voor stap ontstaat een beeld van waar de dialoog over moet gaan, wie met elkaar in gesprek gaan en wat de toegevoegde waarde is van een nationale dialoog. Langzaamaan komt er meer vertrouwen in elkaar en de mogelijkheid om met elkaar in dialoog te gaan.

In het eerste kwartaal van 2025 zal blijken wat het resultaat van de ontwikkelfase wordt. Nu al zijn merkbare resultaten:

- Antwoord op de vraag of het mogelijk is om nationale kwesties centraal te stellen waar het gaat over industrie en gezonde leefomgeving. Voorafgaand aan de verkenning en ontwikkelfase hadden diverse partijen twijfels over of dat zou lukken, omdat de problemen zo nadrukkelijk lokaal en regionaal zijn. Inmiddels is duidelijk dat alle partijen wel degelijk in staat zijn om het grotere plaatje in ogenschouw te nemen. De aanknopingspunten voor nationale kwesties zitten vooral in de vergelijkbare dynamiek en trends in de verschillende regio's. Een wisselwerking tussen de nationale dialoog enerzijds en de lokale/regionale situaties anderzijds kunnen beide verder brengen.
- Omwonenden die betrokken zijn bij de vormgeving van de nationale dialoog weten elkaar nu meer te vinden en kennen elkaar beter. Dat helpt om samen te kunnen optrekken en elkaar te kunnen steunen.

Inzichten en aandachtspunten voor het OFL

De wens voor de Nationale Dialoog Gezonde Leefomgeving nabij Industrie is goed te begrijpen, toch is zo'n dialoog niet zomaar te realiseren. Belangrijke voorwaarden daarvoor zijn onder meer zeggenschap, eigenaarschap en vertrouwen. Sommige partijen twijfelden of een dialoog wel meerwaarde heeft. En er is nog steeds geen garantie dat de dialoog er gaat komen. Toch hebben veel mensen hun tijd geïnvesteerd en de moed gehad ongemakkelijke gesprekken aan te gaan. Het OFL-secretariaat heeft daar veel van geleerd. De belangrijkste inzichten zijn:

- De volgorde van een serie gesprekken doet er toe. Onbedoeld is door de volgorde van verkennende gesprekken het gevoel ontstaan dat de omwonenden (weer) niet centraal staan, maar pas achteraan in de rij worden geraadpleegd. De gesprekken met omwonenden hebben duidelijk gemaakt dat het slagen van een nationale dialoog staat of valt met de zorgvuldigheid waarmee de dialoog tot stand komt en de ruimte die zij krijgen om zelf invulling te geven aan het doel en de functie van de dialoog.
- Een voorstel van het OFL-secretariaat over hoe een overleg – een nationale dialoog - vorm te geven is niet altijd een goed idee als conclusie van een verkenning. In dit geval zou dat te snel zijn geweest en bleek het essentieel te zijn meer gezamenlijk tot een ontwikkeling en een voorstel te komen.
- Van omwonenden wordt een hoop gevraagd om hun inbreng te kunnen doen. Zij moeten bijvoorbeeld vrij nemen of hun vrije tijd opofferen. Daarmee rekening houden kan bijvoorbeeld gaan over het moment van bijeenkomsten en het beschikbaar stellen van een financiële vergoeding.
- Het is behulpzaam om deelnemers te betrekken in de voorbereiding van bijeenkomsten. Dit zorgt voor een agenda én passende werkvormen die goed aansluiten bij de voorkeuren van betrokken partijen.

Tijdlijn

13 april 2023	Onderzoek 'industrie en omwonenden' van Onderzoeksraad voor de Veiligheid
15 maart 2024	Actieagenda Industrie en Omwonenden Van minister van Infrastructuur en Waterstaat Aan Tweede Kamer
28 mei 2024	Verzoek starten OFL-verkenning van ministerie Infrastructuur en Waterstaat aan OFL
mei – juli 2024	OFL-verkenning, met daarin 24 gesprekken en 7 bijeenkomsten met 85 personen
Juli 2024	Rapport uitkomsten OFL-verkenning Van algemeen secretaris OFL Aan Programmadirecteur Industrie, Gezonde Leefomgeving en Omwonenden van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
september 2024 – maart 2025	ontwikkelfase Nationale Dialoog Gezonde Leefomgeving nabij Industrie

1.4 Mariene Strategie

OFL-voorzitter:	Johan van de Gronden en Sybilla Dekker
Periode:	Doorlopend
Gesprekspartners:	
Maatschappelijke organisaties:	Groene NGO's: Stichting De Noordzee, Natuur & Milieu, De Vogelbescherming en WWF Nederland ProSea Marine Education, Watersportverbond
Bedrijfsleven:	TenneT, Spirit Energy
Kennisinstututen:	Deltares, MARIN, Stichting La MER
Rijksoverheid:	Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselkwaliteit en Natuur

Opgave Mariene Strategie

De Mariene Strategie is bedoeld om de zee schoner en gezonder te maken. Dat doel komt voort uit de Europese Kaderrichtlijn Mariene Strategie (KRM, 2008). De KRM verplicht Europese Lidstaten om voor hun eigen zeegebied een mariene strategie te maken voor bescherming, behoud en herstel van het mariene milieu. Eén keer in de zes jaar is er een herziening van de Mariene Strategie.

Verzoek aan OFL

Periodiek actualiseert het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat de drie delen van de Mariene Strategie. Dat komt voort uit het Waterbesluit en de Waterregeling. Daarin is bepaald dat verschillende organisaties en overlegstructuren bij de voorbereiding van de Mariene Strategie worden geraadpleegd. Voor 2024 heeft het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat het OFL gevraagd om een consultatie over de actualisatie van deel 1 van de Mariene Strategie. Deel 1 gaat over het stellen van milieudoelen en het beoordelen van de milieutoestand van het Nederlandse deel van de Noordzee.

Mariene Strategie in het OFL in 2024

In het voorjaar van 2024 was er een OFL-consultatie over de actualisatie van deel 1 van de Mariene Strategie. Onder leiding van OFL-voorzitter Johan van de Gronden is deze consultatie uitgevoerd en is het resultaat in een [OFL-advies](#) verwerkt. Eerst konden de gesprekspartners voor de Mariene Strategie schriftelijk laten weten wat voor hen belangrijke aandachtspunten waren. Vervolgens was tijdens een bijeenkomst de gelegenheid om de belangrijkste punten te bespreken.

De partijen uit het [Noordzeeoverleg](#) zijn hier ook bij betrokken. OFL-voorzitters Johan van de Gronden en Sybilla Dekker (voorzitter Noordzeeoverleg) hebben het OFL-advies aangeboden aan de ministers van Infrastructuur en Waterstaat, van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en voor Natuur en Stikstof.

Inzichten en aandachtspunten voor het OFL

- Inzet van het OFL is altijd om te zorgen voor meerwaarde van een overleg en te waken voor overleg als het afvinken van een verplichting. Belangrijk voor die meerwaarde was in dit geval dat de Mariene Strategie ook in het Noordzeeoverleg is besproken, zodat de Mariene Strategie in samenhang met het Noordzeeakkoord bekeken kon worden.
- Een schriftelijke ronde voorafgaande aan een consultatiebijeenkomst kan ruimte geven voor een meer diepgaande bespreking. Bij de consultatie over de Mariene Strategie bleek dat goed te werken. Voor sommige specifieke aandachtspunten was het voldoende dat gesprekspartners deze schriftelijk konden meegeven aan het ministerie.

Verder lezen, kijken, luisteren

- [pagina Mariene Strategie op de OFL-website](#)
- [achtergrondinformatie over de Europese Kaderrichtlijn Mariene Strategie](#)

1.5 Mobiliteitsvisie 2050

OFL-voorzitter:	Jeroen de Haas
Periode:	2022-2024
gesprekspartners:	
Maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven:	Organisaties actief in onder meer logistiek, mobiliteit, natuur en milieu, innovatie, inclusie, toerisme
Rijksoverheid:	Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
Decentrale overheden:	Gemeenten, provincie

Opgave Mobiliteitsvisie 2050

Het doel van de Mobiliteitsvisie is om de basis te leggen voor een integraal mobiliteitsbeleid dat zorgt voor duurzaamheid, gezonde leefomgeving en veiligheid. Uitgangspunt daarbij is dat iedereen in Nederland plekken zoals werk, winkels, scholen, zorginstellingen en natuur kan bereiken en dat ook het bedrijfsleven kan rekenen op een goede bereikbaarheid (zie [Kamerbrief hoofdlijnennotitie Mobiliteitsvisie](#) en [hoofdlijnennotitie Mobiliteitsvisie](#)).

Verzoek aan OFL

Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat heeft gevraagd om OFL betrokkenheid bij de totstandkoming van de Mobiliteitsvisie vanuit de wens een brede groep te consulteren.

Mobiliteitsvisie in het OFL in 2024

Na meerdere consultaties en een informele werksessie in 2022 en 2023, was het in 2024 zoeken naar een goede verdere OFL-betrokkenheid. Het OFL-secretariaat en het ministerie waren in gesprek over een meer structurele betrokkenheid van maatschappelijke organisaties in het OFL bij de verdere uitwerking van de Mobiliteitsvisie. Dat bleek nu niet haalbaar.

Wel was er in november 2024 een digitale informatiebijeenkomst over de Mobiliteitsvisie om de ontwikkelingen van het afgelopen jaar te delen met de betrokken partijen bij de Mobiliteitsvisie. Deze informatiebijeenkomst is voorbereidend op de laatste OFL-consultatiebijeenkomst begin 2025 over het kabinetsstandpunt. Deze laatste consultatie is bedoeld om het kabinet aandachtspunten mee te geven voor het kabinetsstandpunt over de bereikbaarheidsdoelen. Dat kabinetsstandpunt komt waarschijnlijk begin 2025.

Inzichten en aandachtspunten

- In een fase waarin een ministerie nog zoekende is in de beleidsontwikkeling is een consultatie een minder geschikte vorm voor overleg. Voor een consultatie is een concreet product - zoals een beleidsnota of een conceptvisie - dat het onderwerp van gesprek kan zijn. Passender zijn dan overlegvormen die bijdragen aan de gedachtenvorming en het samen verkennen van het beleidsterrein en het leren kennen van elkaars perspectieven.
- Het is goed om alert te zijn op wat in langere periodes tussen overleggen nodig is in het op de hoogte houden van de betrokkenen en in de verbinding tussen de betrokkenen. Ook is het van belang om daarbij uit te spreken wie daarbij wat doet. Bijvoorbeeld: wat doet het ministerie daarin en wat past beter bij het OFL-secretariaat.

Tijlijn

5 juli 2022	OFL-consultatie contourennota voor de mobiliteitsvisie
25 augustus 2022	<u>Brief en rapport</u> over inzichten uit OFL-consultatie van OFL-voorzitter aan minister van IenW
21 oktober 2022	Antwoordbrief Van ambtelijke projectleiders Mobiliteitsvisie aan OFL-voorzitter
21 oktober 2022	<u>contourennota mobiliteitsvisie</u> van minister en staatssecretaris van IenW aan Tweede Kamer
17 november 2022	OFL-benen-op-tafelsessie over de hoofdlijnennotitie voor de Mobiliteitsvisie 2050
31 januari 2023	OFL-consultatie hoofdlijnennotitie
13 maart 2023	<u>OFL-rapport Samen naar een verbindende Mobiliteitsvisie</u> Van OFL-voorzitter aan minister van IenW
7 maart 2023	<u>hoofdlijnennotitie Mobiliteitsvisie 2050</u> <u>Kamerbrief hoofdlijnennotitie Mobiliteitsvisie</u> van minister en staatssecretaris van IenW aan Tweede Kamer
3 juli 2023	OFL-werksessie Mobiliteitsvisie
4 december 2023	Consultatie concept-actieprogramma Mobiliteitsvisie Brief over resultaat consultatie Van OFL-voorzitter Aan minister van IenW
7 november 2024	Digitale informatiebijeenkomst
januari 2025	Afsluitende consultatiebijeenkomst

1.6 Nationaal Burgerberaad Klimaat

OFL-voorzitter:	Nienke Meijer
Periode:	Start voorbereidingen eind 2023, burgerberaad in 2025
gesprekspartners:	
Samenleving:	175 burgers (loting)
Rijksoverheid:	ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en ministerie Van Klimaat en Groene Groei (eerste helft van 2024: ministerie van Economische Zaken en Klimaat, minister van Klimaat en Energie)

Opgave

De opgave voor het Nationaal Burgerberaad Klimaat is:

- Invloed van burgers op de klimaatopgave
Het doel van het burgerberaad is om de invloed en zeggenschap van burgers op de aanpak van de klimaatopgave te vergroten door hen om advies te vragen. Als samenleving staan we voor de opgave om klimaatverandering tegen te gaan. Hoe we dat doen verandert onze omgeving, het dagelijks leven en raakt aan ieders portemonnee. Het is belangrijk dat mensen daar over mee praten en er een stem in hebben. Het kabinet wil burgers daarom beter betrekken bij de aanpak van de klimaatopgave..
- Democratisering
Daarnaast is het doel om de representatieve democratie te versterken door meer mensen beter te betrekken bij politieke besluitvorming die hen raakt.

Verzoek aan OFL

Op 14 juli 2023 heeft het kabinet het Burgerforum klimaat- en energiebeleid ingesteld. Inmiddels heet het: Nationaal Burgerberaad Klimaat. Centraal staat de vraag ‘Hoe kunnen we als Nederland eten, spullen gebruiken en reizen op een manier die beter is voor het klimaat?’. De instelling van het burgerberaad was het resultaat van een proces dat het kabinet en de Tweede Kamer samen hebben doorlopen. Zij hebben onderzocht of en hoe kabinet en Tweede Kamer gezamenlijk een burgerberaad over klimaat zouden kunnen organiseren en hebben hiervoor randvoorwaarden opgesteld.

In het [instellingsbesluit](#) is vastgelegd dat het burgerberaad wordt voorgezeten door een onafhankelijk voorzitter, die wordt ondersteund door het onafhankelijke secretariaat van het OFL. De organisatie van het burgerberaad kan op deze manier voortbouwen op de ervaring en expertise van het OFL-secretariaat op het gebied van overleg, dialoog en samenwerking.

Op 1 februari dit jaar is de Tweede Kamer geïnformeerd over de voorbereidingen van het burgerberaad. ([brief van de minister voor Klimaat en Energie](#)). Na een technische briefing in de Kamer op 4 april en bespreking in het commissiedebat Energieraad op 10 april is Nienke Meijer op 17 juni als onafhankelijk voorzitter van het burgerberaad benoemd.

Burgerberaad in 2024

Sinds september 2023 is het OFL-secretariaat bezig met de eerste voorbereidingen en sinds halverwege 2024 werkt een voltallig team met voorzitter Nienke Meijer aan de voorbereidingen en organisatie van het burgerberaad, zodat het burgerberaad in het weekend van 18 en 19 januari 2025 van start kan gaan. Dat gaat bijvoorbeeld om de loting en werving van deelnemers en het ontwerp en vormgeving van de bijeenkomsten. Hierin neemt het team de lessen van eerdere burgerberaden in binnen- en buitenland mee.

Gedurende zes weekenden in de eerste helft van 2025 zullen 175 deelnemers met elkaar en experts in gesprek gaan over de vraag: “Hoe kunnen we als Nederland eten, spullen gebruiken en reizen op een manier die beter is voor het klimaat?”. De vraag gaat over de verantwoordelijkheden van burgers, bedrijven en overheden.

Tijdens een tweemaandelijks voortgangsoverleg gaan het kabinet, in de rol van opdrachtgever, en de rapporteurs van de Tweede Kamer in gesprek met de voorzitter over de voortgang. Zo kunnen het kabinet en de Tweede Kamer gezamenlijk toetsen of het proces loopt volgens de randvoorwaarden.

Het burgerberaad kan alleen slagen wanneer de politiek opvolging geeft aan de adviezen van het burgerberaad. Voor de deelnemers van het burgerberaad, die veel tijd en moeite investeren, en voor rest van de samenleving, is het belangrijk dat vanaf het eerste moment duidelijk is op welke manier het kabinet en de Tweede Kamer opvolging gaan geven aan het advies. Inzet is dat het ontwerp en de organisatie van het burgerberaad zo goed mogelijk aansluiten op de politieke opvolging, zonder dat er inhoudelijke sturing of politieke beïnvloeding plaatsvindt.

De kracht van een burgerberaad zijn de mensen die eraan deelnemen: in de loting en werving streven we naar een zo goed mogelijke afspiegeling van de Nederlandse samenleving. Wanneer een diverse groep mensen met elkaar in gesprek gaat en advies geeft, komen de verschillende ervaringen en meningen uit de samenleving naar voren. Het burgerberaadteam doet daarom zijn best om zoveel mogelijk Nederlanders over het burgerberaad te informeren, enthousiast te maken en erbij te betrekken. Er is in de werving speciale aandacht voor de groepen mensen die de overheid minder goed bereikt, zoals bijvoorbeeld jongeren of mensen met een praktische opleiding. Om ervoor te zorgen dat de 175 deelnemers van het burgerberaad samen een doorsnede van de samenleving vormen wordt bij de loting en selectie rekening gehouden met geslacht, opleiding, geografische spreiding (woonplaats), leeftijd en mening over het klimaatbeleid.

Uitgelicht: overhandigen uitnodiging voor burgerberaad

Half november ontvingen 70.000 mensen een uitnodiging om deel te nemen aan het burgerberaad. Om dat moment te markeren heeft burgerberaad-voorzitter [Nienke Meijer persoonlijk een uitnodiging overhandigd aan een aantal genodigden.](#)

Nienke Meijer: 'We gaan met dit Nationaal Burgerberaad Klimaat echt iets nieuws en bijzonders doen. Ik hoop dat de mensen die onze uitnodiging hebben ontvangen zich daarom aanmelden. Want we staan voor keuzes die niet alleen belangrijk zijn voor onszelf, maar ook voor onze kinderen en kleinkinderen.'

Alle mensen die een uitnodiging kregen, konden zich aanmelden. Uit die aanmeldingen zijn 175 mensen geloot die mee kunnen doen aan het burgerberaad. Bij die loting is rekening gehouden met de vijf selectiecriteria leeftijd, geslacht, geografische spreiding (woonplaats), opleiding en mening over klimaatbeleid om een zo goed mogelijke afspiegeling van Nederland te krijgen.

Inzichten en aandachtspunten voor het OFL

- Persoonlijk contact met (toekomstige) deelnemers aan het burgerberaad is belangrijk. Dat kan helpen om drempels weg te nemen voor deelname. Tijdens het loting- en selectieproces was een team beschikbaar voor vragen van genodigden per telefoon en per app en is het burgerberaadteam het land in gegaan om met genodigden in gesprek te gaan om hen te informeren en enthousiasmeren om zich aan te melden voor het burgerberaad. Zodra bekend was welke 175 mensen gaan deelnemen aan het burgerberaad zijn zij allemaal gebeld om hun deelname te bevestigen en persoonlijke behoeftes te inventariseren. Ook zal de voorzitter begin januari het land in gaan om met alle deelnemers persoonlijk kennis te maken tijdens een reeks kennismakingsbijeenkomsten in de provincies. Verder is persoonlijk contact tijdens de gehele looptijd van het burgerberaad voorbereid.
- Drempels wegnemen voor deelname van verschillende soorten mensen vraagt veel voorbereiding en praktische ondersteuning. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om het aanbieden van een tolk, kinderopvang, ondersteuning bij een beperking, vervoer en overnachting. Ook aandacht voor toegankelijkheid en begrijpelijkheid in taal en communicatie is belangrijk.
- Bestaande wet- en regelgeving is voor het burgerberaad soms niet passend. Een in het oog springend voorbeeld daarvan zijn de regels voor het geven van vergoedingen. Goed passende wet- en regelgeving voor het vergoeden van de tijd, inzet en onkosten van deelnemers aan het burgerberaad is er momenteel niet. Daarom is voor toekomstige burgerberaden en participatietrajecten specifieke regelgeving omtrent de vergoeding van deelnemers wenselijk, zodat mensen een passende vergoeding kunnen ontvangen.

Verder lezen, kijken, luisteren

- [website van het burgerberaad](#)
- [uitleg over de loting voor het burgerberaad](#)
- [veelgestelde vragen over het burgerberaad en antwoorden daarop](#)
- [maak kennis met de Nienke Meijer, voorzitter van het burgerberaad](#)

Tijdslijn

Oktober 2020	Motie Agnes Mulder c.s. over de mogelijkheden van burgerpanels
Maart 2021	Advies 'Betrokken bij klimaat: burgerfora aanbevolen' van de commissie Burgerbetrokkenheid bij klimaatbeleid commissie Brenninkmeijer
Juli 2022	Brief over burgerberaad bij klimaat- en energiebeleid van de minister voor Klimaat en Energie, mede namens de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan de Tweede Kamer
November 2022	Brief over contouren burgerberaad van de minister voor Klimaat en Energie, mede namens de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan de Tweede Kamer Met Startdocument burgerberaad
Januari 2023	Brief over contouren burgerberaad (vervolg) van de minister voor Klimaat en Energie, mede namens de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties aan de Tweede Kamer
Mei 2023	Brief over de instelling van een Nationaal Burgerberaad klimaat- en energiebeleid Van presidium Tweede Kamer Aan minister voor Klimaat en Energie
23 Juni 2023	brief over burgerberaad inclusief onder meer een voorstel voor de vraagstelling van het burgerberaad Van kabinet Aan presidium Tweede Kamer
28 juni 2023	Commissiedebat over burgerberaad Tweede Kamer
14 juli 2023	Instellingsbesluit Nationaal burgerberaad klimaat
September 2023	Start eerste voorbereidingen OFL
Februari 2024	Brief over voortgang burgerberaad Van minister voor Klimaat en Energie Aan de Tweede Kamer
11 maart 2024	Discussienota Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) voor de inhoudelijke voorbereiding van het Nationaal Burgerberaad Klimaat.
4 en 10 april 17 juni 2024	Technische Briefing Tweede Kamer en bespreking in commissiedebat Energieraad Tweede Kamer Benoeming en start Nienke Meijer als voorzitter van het Nationaal Burgerberaad Klimaat
11 september 2024	Wijziging instellingsbesluit Met wijzigingen in loting en selectie leden burgerberaad
4 oktober 2024	Eerste voortgangsoverleg <ul style="list-style-type: none"> • Voorzitter burgerberaad • Minister van Klimaat en Groene Groei en minister van Binnenlandse Zaken (namens kabinet) • rapporteurs van de Tweede Kamer
November en december 2024	Werving en loting deelnemers burgerberaad

1.7 Nationaal Klimaat Platform (NKP)

OFL-voorzitter:	Kees Vendrik
Periode:	2022-2026
gesprekspartners:	
Maatschappelijke organisaties en burgers:	Vele maatschappelijke organisaties en burgerinitiatieven, bijvoorbeeld op het terrein van sport, energie en landbouw, of gericht op kwetsbare groepen
Bedrijfsleven:	Voornamelijk kleinere (MKB) bedrijven en bedrijfsorganisaties die een bepaalde bedrijfssector of locatie (zoals bedrijventerreinen) vertegenwoordigen
Rijksoverheid:	Primair het ministerie van Klimaat en Groene Groei (vorige kabinet: Economische Zaken en Klimaat, minister voor Klimaat en Energie), daarnaast ook andere overheden
Decentrale overheden	Voornamelijk gemeenten

Opgave klimaat

De klimaattransitie vormt de context voor het Nationaal Klimaat Platform. Meer specifiek gaat het om de transitie naar een economie en samenleving zonder uitstoot van broeikasgassen.

Verzoek aan OFL

De minister voor Klimaat en Energie heeft verzocht een platform op te richten voor maatschappelijk dialoog en reflectie over het klimaatbeleid ter vervanging en opvolging van het Voortgangsoverleg van het Klimaatakkoord. Kees Vendrik is benoemd als voorzitter en heeft het platform een naam gegeven: het Nationaal Klimaatplatform.

De twee kerntaken zijn:

1. het aanjagen van de dialoog over het klimaatbeleid in de samenleving, met bijzondere aandacht voor de thematiek rond de rechtvaardige transitie en het betrekken van groepen in de samenleving die minder verbondenheid en betrokkenheid voelen bij de klimaattransitie;
2. het gevraagd en ongevraagd signaleren en adviseren aan de minister voor Klimaat en Groene Groei (vorige kabinet: minister van Klimaat en Energie) over ontwikkelingen die direct of indirect van belang zijn voor het klimaatbeleid. De focus van de adviezen zal liggen op de maatschappij en burgers en hun reflecties op het klimaatbeleid.

De belangrijkste motivatie om in te gaan op dit verzoek was dat de praktische uitvoering van het Klimaatakkoord nog onvoldoende aandacht heeft gekregen. De samenleving en kleine bedrijven staan het dichtst bij de uitvoering. Bovendien is deze transitie voor iedereen en overal voelbaar en kan de transitie alleen een succes worden als alle relevante partijen met elkaar samenwerken. Dat maakt het belangrijk dat overheid, burgers, gemeenschappelijke burgerinitiatieven, maatschappelijke organisaties en bedrijven met elkaar in gesprek te zijn over de klimaattransitie. Vanuit het OFL dragen we daar graag aan bij.

Nationaal Klimaat Platform in 2024

Het motto 'verbinden en versnellen' is het vaste richtsnoer voor het werk van het NKP. Het NKP inventariseert wat burgers en ondernemers nodig hebben om stappen te zetten in de klimaat- en energietransitie. Dat gebeurt onder meer in het Nationaal Programma Maatschappelijk Initiatief, een project over de verduurzaming van sport en in jongerenprojecten.

Het Nationaal Programma Maatschappelijk Initiatief is bedoeld om – vaak lokale - initiatieven van actieve burgers te steunen. Als een initiatief groeit gaat, komt er een moment dat het niet langer kan leunen op de inzet van vrijwilligers. Daarmee betreedt het initiatief een speelveld waarin kaders en regels uit het private veld van toepassing zijn. Dat is lastig en blijkt vaak ondermijnend te zijn in de doorontwikkeling van het initiatief. Het NKP heeft daarom samen met maatschappelijke partner en Waag Futurelab kansen en knelpunten in beeld gebracht en een voorstel gemaakt om doorontwikkeling van

maatschappelijke initiatieven te ondersteunen. Inmiddels zijn gesprekken gaande over het vervolg geven aan het voorstel én werkt het ministerie van Klimaat en Groene Groei onderdelen van het voorstel uit.

[Verduurzaming in de amateursport](#) kwam onder de aandacht van het NKP door gesprekken met ministers en sporters en door kennismaking met een amateurvoetbalclub tijdens een werkbezoek. Een vrijwilliger van de voetbalclub werkte hard aan de verduurzaming van haar club om geld te kunnen besparen en zo de contributie te kunnen verlagen. Zo werd duidelijk dat met verduurzaming van amateursport winst te behalen is voor de energietransitie én de energierekening voor amateursportclubs betaalbaar blijft. In 2024 heeft het NKP – samen met anderen – een [voorstel gemaakt om de verduurzaming van amateursportclubs dichterbij te brengen](#). Dit voorstel is aangeboden aan drie bewindspersonen. Eind november 2024 heeft de staatssecretaris van Sport mede namens de minister van Klimaat en Groene Groei en de minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening de Tweede Kamer bericht dat een deel van de aanbevelingen direct is overgenomen en dat de uitwerking van andere onderdelen de komende periode op de agenda blijft.

Als derde is in 2024 veel aandacht gegaan naar [jongeren in het NKP](#). Het NKP heeft door het jaar heen honderden jongeren gesproken over wat hen bezighoudt. Daarbij lag niet altijd de nadruk op klimaat. Samen met [SDG-Nederland](#) en de [Nederlandse Jeugdraad](#) heeft het NKP [gesprekken op MBO-scholen](#) gevoerd. In die gesprekken werd onder meer zichtbaar dat jongeren het lastig vinden dat zij niet weten wat de toekomst gaat brengen en zich daar zorgen over maken. Verder heeft het NKP samen met Fontys Hogeschool [onderzoek op twee festivals](#) gedaan: Zwarte Cross en Lowlands. Het onderzoek ging over de emoties en associaties van de festivalbezoekers (waaronder veel jongeren) bij beelden en metaforen die in media worden gebruikt als het gaat over klimaatverandering. Naar aanleiding van deze gesprekken en het onderzoek, kijkt het NKP nu op welke jongerenthema's er NKP-projecten komen.

Inzichten en aandachtspunten voor het OFL

- Naar mensen toegaan op plekken waar zij sowieso al komen – bijvoorbeeld school, sportclub of een festival - helpt om in gesprek te komen over het klimaat. Wie tevergeefs probeert contact te leggen met 'moeilijk bereikbare groepen' doet er goed aan zich af te vragen waar die groepen te vinden zijn.
- De keus in het NKP is om een impulsprogramma te zijn. Als bijvoorbeeld een coalitie is gesmeed en het onderwerp heeft een plek gekregen in beleid dan kan het NKP zich weer terugtrekken en richten op nieuwe onderwerpen.
- Het helpt dat twee medewerkers van het ministerie van Klimaat en Groene Groei een schakel vormen tussen het NKP en hun ministerie. Zij zitten wekelijks aan tafel, zodat zij kunnen helpen om de adviezen van het NKP te laten landen in het ministerie.

Verder lezen, kijken, luisteren

- [Korte video](#) over de opgaven van het NKP
- 17 april [Essay](#) NKP-voorzitter Kees Vendrik: heldere politieke keuzes nodig voor rechtvaardige transitie
- 9 augustus [RadiOlympia](#), op radio 1, waarin NKP-voorzitter Kees Vendrik vertelt over verduurzaming van amateursport
- [webinars van het NKP terugkijken](#)

Tijdslijn

2013	Energieakkoord
2019	Klimaatakkoord
2019	Oprichting Voortgangsoverleg Klimaatakkoord
2022	Opheffing Voortgangsoverleg Klimaatakkoord
2022	Verzoek oprichten NKP
November 2022	Start NKP
November 2022	<u>Contourenplan NKP</u>
maart 2023	<u>NKP-rapport: Richting, ruimte en rechtvaardigheid</u> aan minister voor Klimaat en Energie
Juni 2023	<u>NKP-signalenrapport: Draagkracht en Draagvlak</u>
November 2023	<u>NKP-signalenrapport: Basis in Balans</u>
December 2023	Conferentie 'De Top van Onderop' 2023
2023	Vijf webinars over onder meer 'Boeren met Toekomst', 'Mogelijkheden lokaal Energiesysteem' en 'Klimaatrechtvaardigheid'
2023	Tientallen bezoeken en honderden directe gesprekken met burgers en ondernemers en met organisaties die hen vertegenwoordigen
Januari-februari 2024	Dialogen voor het klimaatplan <u>NKP-rapport: maatschappelijke aanbevelingen voor het klimaatplan 2024</u> Aan minister van Klimaat en Groene Groei
Januari – april 2024	Brieven pleidooi continuïteit klimaatbeleid <u>Eerste brief</u> <u>Tweede brief</u> van Maatschappelijke Alliantie (waaronder NKP) aan Tweede Kamer en informateurs
mei 2024	<u>NKP-rapport: daadkracht versterkt – Voorstel voor Nationaal Programma Maatschappelijk Initiatief</u>
17 juni 2024	<u>Brief recente rapporten van het Nationaal Klimaat Platform</u> Van minister voor Klimaat en Energie Aan Tweede Kamer
juni 2024	<u>NKP-rapport: amateursport fit voor de toekomst</u>
juni 2024	<u>NKP-signalenrapport: bouwstenen voor bestaanszekerheid</u>
20 november 2024	Conferentie de Top van Onderop 2024
2024	7 webinars over onder meer klimaatbeleid en de voedseltransitie
Heel 2024	Vele gesprekken met en bezoeken aan burgers en ondernemers

1.8 Nationaal Milieuprogramma (NMP)

OFL-voorzitter:	Marleen Stikker
Periode:	2024
gesprekspartners:	
Bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties:	Maatschappelijke organisaties, initiatieven en bedrijfsleven actief op het gebied van milieu, waaronder reduceren van afval, circulaire economie, gezonde en groene leefomgeving, bouwen, mobiliteit
Rijksoverheid	Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Opgave

Het Nationaal Milieuprogramma is gericht op 'een gezonde, schone en veilige leefomgeving voor mens, dier, plant en al het andere dat leeft'. Dat vraagt afwegingen maken, bijvoorbeeld in de 'balans tussen industrie, gezondheid en duurzaamheid' (zie onder meer [Kamerbrief over voortgang NMP](#), mei 2024).

Verzoek aan het OFL

De toenmalige staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat heeft in het voorjaar van 2024 het Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving (OFL) gevraagd te 'adviseren over de manier waarop we het continue gesprek over milieu vorm kunnen geven.'

In haar Kamerbrief van mei 2024 over de voortgang van het Nationaal Milieuprogramma (NMP) schreef zij: 'Samenwerking tussen alle overheidslagen en de samenleving is noodzakelijk om verder te komen. Vertrouwen in elkaar, betrouwbaar zijn, oog hebben voor elkaars belangen en het samen willen werken aan een betere leefomgeving zijn cruciale randvoorwaarden voor de samenwerking. Dat kan alleen bereikt worden door continu met elkaar in gesprek te zijn.'

Gaandeweg de verkenning bleek dat het ministerie inzicht wilde krijgen in:

- de mogelijkheden om van de uitvoeringsagenda een document te maken dat gebaseerd is op gezamenlijke ambities en gedeeld eigenaarschap en
- hoe zij kunnen aansluiten bij beweging in de samenleving op het gebied van milieu en deze kunnen versterken.

OFL-Overleg over het Nationaal Milieuprogramma in 2024

OFL-voorzitter Marleen Stikker en een aantal OFL-secretarissen hebben naar aanleiding van dat verzoek een verkenning gedaan. In die verkenning zijn zij in drie werksessies in gesprek gegaan met gesprekspartners uit maatschappelijke middenveld en bedrijfsleven en overheid over de mogelijkheden en meerwaarde om de krachten te bundelen voor het milieu: een schone, gezonde en veilige leefomgeving.

In de verkenning ging extra aandacht naar maatschappelijke initiatieven. De reden daarvoor was dat zij tot nu toe beperkt betrokken waren in het al lopende participatietraject van het Nationaal Milieuprogramma, terwijl maatschappelijke initiatieven met veel energie en motivatie aan oplossingen werken, soms op lokaal niveau of binnen een specifiek milieuthema (circulaire economie, gezondheid, klimaat).

De bevindingen van de verkenning waren in grote lijnen:

- Bij de gesprekspartners is een gevoel van urgentie en motivatie.
- Er is een verschil in tempo tussen de verschillende spelers op het terrein van milieu.
- Er is cynisme over hoe samenwerking en gesprekken tot nu toe gaan. Want wat levert dit op? Geen participatie om de participatie. Gesprekspartners willen impact maken en invloed hebben op de uitvoering van het Nationaal Milieuprogramma.
- Maatschappelijke initiatieven zijn niet zo goed georganiseerd als bedrijven of andere (grotere) maatschappelijke organisaties. Zij kunnen pas goed meedoen als er ondersteuning is, bijvoorbeeld met een investeringsprogramma.

- Elkaar écht begrijpen en een gezamenlijk taal ontwikkelen is een randvoorwaarde om verder te komen.
- Gesprekspartners willen meer nadruk op de relatie tussen milieu en gezondheid.
- Meer jongeren betrekken is nodig. Zij vertegenwoordigen de toekomst.

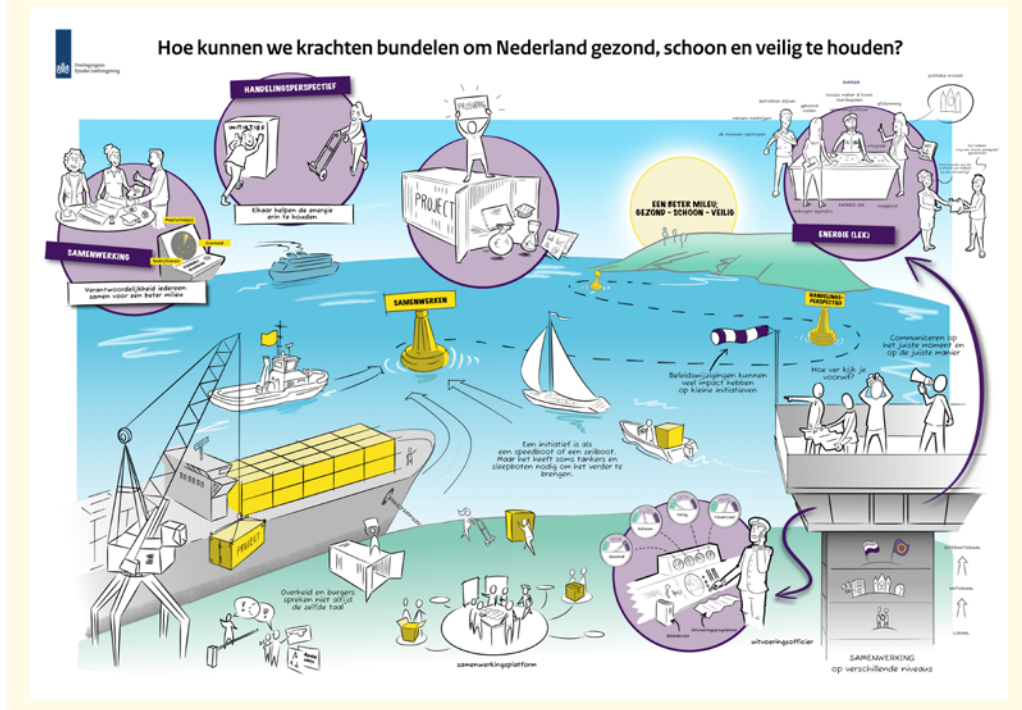
Naar aanleiding van de verkenning is het advies van de OFL-voorzitter om met de volgende bouwstenen aan de slag te gaan:

- een continu gesprek tussen overheid, maatschappelijk middenveld en bedrijfsleven over milieu;
- samenwerken aan de uitvoeringsagenda van het Nationaal Milieuprogramma;
- het stimuleren en ondersteunen van de kracht van het maatschappelijk middenveld.

Dat advies is bedoeld als basis voor de verdere samenwerking tussen maatschappelijke middenveld, bedrijfsleven en overheid bij het maken van een uitvoeringsagenda van het NMP.

Uitgelicht: praatplaat werksessies

Tijdens de werksessies is een praatplaat gemaakt met daarin de thema's en metaforen uit de werksessies.

Inzichten en aandachtspunten voor het OFL

- Voor de werksessies van de verkenning koos het OFL-secretariaat een aanpak geïnspireerd door de methodiek Art of Hosting and Harvesting. De werkvormen nodigden mensen uit deel te nemen aan het gesprek, hun kennis en ervaring in te brengen en anderen te horen. Zo kon de diverse groep tot gezamenlijke inzichten komen.
- Mensen uit het beleidsteam van het Nationaal Milieuprogramma deden in alle drie de werksessies mee. Dat was belangrijk om elkaar beter te gaan begrijpen en om samen een beeld te vormen van wat nodig is voor verdere samenwerking.
- Een uitgebreide verkenning - zoals in 2024 voor het NMP is gedaan - vraagt stevige inzet van onder meer maatschappelijke organisaties. Dat zijn deels vrijwilligers. Het is dan ongemakkelijk om dan niet zeker te weten of die inzet gaat leiden tot een vruchtbare samenwerking. Dat ongemak is een onlosmakelijk deel van een verkenning. Er is immers ruimte nodig om met elkaar te ontdekken of die samenwerking op gang te brengen is en hoe die samenwerking er uit kan gaan zien.

- Net als bij het Nationaal Burgerberaad Klimaat bleek tijdens de verkenning voor het Nationaal Milieuprogramma dat bestaande regels voor het geven van vergoedingen niet goed passen bij overleg, zoals het meedenken in een verkenning en samenwerking. Het OFL-secretariaat zoekt naar wegen om gesprekspartners een passende vergoeding te kunnen geven voor hun inzet.

Tijdslijn

17 februari 2022	Aankondiging NMP in hoofdlijnen debat Tweede Kamer
1 juli 2022	<u>Brief start Nationaal Milieuprogramma (NMP)</u> Van staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat Aan Tweede Kamer
vanaf 2022	Diverse participatie-activiteiten vanuit het NMP, waaronder themasessies <u>Jongerenparticipatie</u> , een <u>zienswijzenprocedure</u> en een <u>Nationale MilieuRaadpleging (PWE)</u>
14 juli 2023	<u>Brief voortgang NMP</u> Van staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat Aan Tweede Kamer
april 2024	Verzoek starten OFL-verkenning Van ministerie van Infrastructuur en Waterstaat Aan OFL
24 mei 2024	<u>Brief voortgang Nationaal Milieuprogramma</u> Van staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat Aan Tweede Kamer
Mei-oktober 2024	OFL-verkenning NMP, met daarin onder meer:
Juni 2024	Eerste werksessie OFL-verkenning NMP
Juli 2024	<u>Tweede werksessie OFL-verkenning NMP</u>
September 2024	<u>Derde werksessie OFL-verkenning NMP</u>
september en oktober 2024	Gesprekken in kleine setting met gesprekspartners in maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en overheid
December 2024	OFL-rapport resultaten verkenning Van OFL-voorzitter Aan staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat

1.9 Natuurinclusief Nationaal Overleg (NiNO)

OFL-voorzitter:	André van der Zande
Periode:	januari 2023 – juni 2024
gesprekspartners	Huidige leden van het NiNO staan op de website van collectief natuurinclusief
Maatschappelijk middenveld en bedrijfsleven	Koplopers uit bedrijfsleven, maatschappelijke instellingen, jongerenorganisaties en overheden, actief op het gebied van landbouw, bedrijventerreinen, bouw, energie, financiën, infrastructuur, onderwijs, vrijetijdseconomie, water en gezondheid
Overheid	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (huidig kabinet: ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur) en diverse decentrale overheden

Opgave natuurinclusief

De opgave die centraal staat in dit project is Nederland natuurinclusief maken in 2050. Natuurinclusief staat voor:

- het inzetten van de mogelijkheden van natuur bij de grote transitieopgaven in ons land;
- bevordering van de realisatie van meer natuur, ook buiten de (beschermde) natuurgebieden;
- geen schade toebrengen aan de natuur, maar juist waarde toevoegen;
- het toekomstbestendig maken van onze economie (zonder ecologie geen economie);
- het betrekken van burgers en maatschappelijke partners bij natuur en biodiversiteit.

Kortom: biodiversiteit en natuur zijn verweven in alle maatschappelijke sectoren en in ons denken en doen als samenleving. De aanleiding om aan natuurinclusiviteit te werken, is de observatie dat de natuur en biodiversiteit onder druk staan, terwijl biodiversiteit en natuurlijk kapitaal essentieel zijn voor een gezonde economie en florerende maatschappij.

Verzoek aan OFL

Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) heeft het OFL verzocht een onafhankelijk overleg in te richten voor de voortgang en versnelling van de uitvoering van de Agenda Natuurinclusief. Een overleg dat bovendien de Agenda Natuurinclusief vaststelt. Dit verzoek kwam voort uit eerdere betrokkenheid van het OFL bij de totstandkoming van de eerste agenda Natuurinclusief en een consultatie over de oprichting van een nationaal overleg eind 2022. Dat overleg werd het Natuurinclusief Nationaal Overleg (NiNO).

Natuurinclusief Nationaal Overleg (NiNO) in 2024

Na anderhalf jaar betrokkenheid bij de Agenda Natuurinclusief en het NiNO als OFL-voorzitter stopte André van der Zande op 1 juni 2024. Daarmee kwam er ook een natuurlijk einde aan de begeleiding van het NiNO vanuit het OFL-secretariaat. Het [Programmabureau Natuurinclusief](#) heeft met de nieuwe [ambassadeur Jannemarie de Jonge](#) de begeleiding van het NiNO overgenomen.

Uitgelicht: jongeren in het NiNO

In het NiNO zijn twee zetels gereserveerd voor jongerenvertegenwoordigers. In het eerste jaar bleek het lastig om deze jongeren duurzaam bij het overleg te betrekken. Daarom is er gezocht naar twee nieuwe jongeren die zich voor langere tijd wilden committeren aan de opgave en aan het NiNO. Met ingang van het nieuwe jaar is dat gelukt: twee mensen vanuit de Nationale Jeugdraad (NJR) die de zetel roulerend vullen, en iemand namens de Slow Food Youth Network (SFYN).

Terugkijkend op de afgelopen jaren is er eerst een periode intensieve begeleiding vanuit het OFL geweest bij de samenwerking voor het maken van de eerste Agenda Natuurinclusief. Sinds begin 2023 is met de start van het NiNO een nieuwe fase aangebroken, waarin de samenwerking voor een natuurinclusief Nederland een meer structurele vorm heeft gekregen. In deze periode is ook de Agenda Natuurinclusief 2.0 tot stand gekomen. De Agenda Natuurinclusief gaat nu verder als Collectief Natuurinclusief.

Voor de betrokkenheid van het OFL is de afgelopen anderhalf jaar een overgangsfase geweest. Een overgang tussen stevige betrokkenheid vanuit een onafhankelijke positie, naar het overdragen van het NiNO aan het Programmabureau Natuurinclusief van het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur.

Die overgangsfase was niet altijd eenvoudig. Het was telkens weer zoeken naar een evenwicht tussen het begeleiden van het NiNO vanuit de onafhankelijke positie van het OFL en het ruimte geven aan het Programmabureau Natuurinclusief. Dat maakte dat het balanceren was tussen afstand en nabijheid.

Inzicht en aandachtspunten voor het OFL

Om de rol van onafhankelijke en inhoudelijk neutrale begeleiders van overleggen te kunnen waarmaken is het voor OFL-voorzitters en -secretarissen en essentieel om voldoende afstand te kunnen houden tot het betrokken beleidsteam van de overheid (in dit geval het programmabureau Natuurinclusief). In theorie is dat eenvoudig gezegd. In de praktijk is dat ingewikkelder, doordat ook nabijheid tot alle mensen aan tafel (in dit geval zijn dat het Programmabureau en de leden van het NiNO) nodig is om het overleg goed te kunnen begeleiden. Elkaar kennen - en dus nabijheid - is immers een belangrijke bouwsteen voor overleggen en samenwerken.

Verder lezen, kijken, luisteren

- [Natuurinclusief Nationaal Overleg op de OFL-website](#)
- [Toelichting op de ontwikkelingen in het Natuurinclusief Nationaal Overleg in de jaren voor 2024](#)
- [Praktijkverhaal: het Natuurinclusief Nationaal Overleg](#)

Tijdljn

23 april 2021	Oproep Colleges van Gedeputeerde Staten van alle provincies, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en LandschappenNL aan de rijksoverheid om de omslag te maken naar een natuurinclusieve samenleving en daarvoor een concrete agenda op te stellen
	Verzoek LNV aan OFL om betrokkenheid bij het opstellen van de Agenda Natuurinclusief
Juli 2021-maart 2022	Gesprekken en bijeenkomsten in het OFL over een natuurinclusieve samenleving
April 2022	OFL-toekomstconferentie over natuurinclusief
Juni 2022	Presentatie van de eerste Agenda Natuurinclusief op de Natuurtop
December 2022	Verzoek aan OFL inrichting overleg over natuurinclusief Van ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Januari 2023	André van der Zanden benoemd tot voorzitter NiNO
maart 2023	Start NiNO
Maart – november 2023	Acht bijeenkomsten van het NiNO
Juni 2023	Natuurinclusief Top , in bijzijn van minister voor Natuur en Stikstof
November 2023	Tweede Agenda Natuurinclusief NiNO-voorzitter overhandigt aan demissionaire ministers voor Natuur en Stikstof en voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening
7 december 2024	Voorzitter ontvangt Toekomststoel, stem toekomstige generatie in het NiNO
29 februari 2024	NiNO-bijeenkomst
30 mei 2024	Laatste bijeenkomst NiNO bij OFL
1 juni 2024	Programmabureau Natuurinclusief neemt begeleiding NiNO over.

1.10 Noordzeeoverleg (NZO)

OFL-voorzitter:	Sybilla Dekker
Periode:	2018 tot en met 2030
gesprekspartners	Een overzicht van de deelnemers van het Noordzeeoverleg staat op de NZO-website
Maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven:	vertegenwoordigers van de energiesector, maritieme sector, voedsel- en visserijsector, natuur- en milieuorganisaties
Kennisinstituten:	Wetenschappelijke Klankbord Commissie voor het NZO MONS-bureau
Rijksoverheid:	ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, ministerie Klimaat en Groene Groei (eerste helft van 2024: ministerie van Economische Zaken en Klimaat), ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (eerste helft van 2024: ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit)

Opgave Noordzee

Op de drukbevaren Noordzee vragen naast de scheepvaart drie grote transitie om ruimte: duurzame energiewinning, voedselvoorziening (waaronder visserij) en natuurbescherming en -herstel. Ten behoeve van de energietransitie wordt ingezet op veel meer windmolens op zee. Dat heeft effect op de ruimte die beschikbaar is voor andere sectoren zoals voedselvoorziening/visserij en voor natuurbescherming en -herstel. Soms kunnen de opgaven elkaar versterken, maar veelal zijn keuzes noodzakelijk.

Verzoek aan OFL

Op verzoek van de minister van IenW, die ook coördinerend minister voor de Noordzee is, heeft toenmalig OFL-voorzitter Jacques Wallage in 2018 de beleidsvorming verkend voor een strategische overheidsagenda voor de Noordzee. Eind 2018 adviseerde hij het kabinet een kwaliteitssprong te maken in het beleidsvormingsproces. Zijn advies was overheid en stakeholders in het Noordzeeoverleg (NZO) gezamenlijk toe te laten werken naar een Noordzeeakkoord (NZA). Naar aanleiding van dat advies is het Noordzeeoverleg gestart en het Noordzeeakkoord tot stand gebracht. Het Noordzeeoverleg is sindsdien gericht op de implementatie van het Noordzeeakkoord.

Noordzeeoverleg in 2024

Gedurende het hele jaar zijn er periodiek bijeenkomsten van het Noordzeeoverleg. Voorafgaande aan het plenaire Noordzeeoverleg zijn er werkgroepen. De werkgroepen bereiden conceptconclusies voor ten behoeve van het plenaire overleg. De implementatie van het Noordzeeakkoord is een centraal aandachtspunt daarbij. Daarnaast is een omvangrijk [onderzoeksprogramma \(MONS\)](#) opgezet, worden meerdere studies uitgevoerd en wordt het op consensusgerichte overleg ondersteund door een onafhankelijke [wetenschappelijke klankbordcommissie](#).

Eind 2023 is de tussentijdse [evaluatie van het Noordzeeakkoord](#) gepubliceerd. Daaruit komt naar voren dat in het Noordzeeoverleg met veel inzet wordt samengewerkt aan de implementatie van het Noordzeeakkoord en aan de vraagstukken waarvoor partijen zich gesteld zien op de Noordzee. Er zijn belangrijke stappen gezet in de implementatie van de afspraken in het Noordzeeakkoord. Toch loopt de implementatie achter op schema. Daarbij bleek uit de evaluatie de noodzaak om in het NZO na te denken over ruimtegebruik op de Noordzee na het aflopen van het Noordzeeakkoord in 2030. Mede op basis van de evaluatie heeft de minister van Infrastructuur en Waterstaat in 2024 besloten de looptijd van het Noordzeeoverleg te verlengen tot 1 januari 2031 (een verlenging van zes jaar). In september was er een NZO-werkconferentie, om aan de slag te gaan met de resultaten van de evaluatie. Daarbij is gekeken hoe de implementatie van de huidige afspraken in het Noordzeeakkoord versneld kan worden. Bovendien is tijd genomen om vooruit te blikken op de periode na 2030: zijn er aanvullende afspraken nodig voor de Noordzee na 2030?

Andere thema's die in 2024 in het Noordzeeoverleg behandeld zijn, waren o.a. de aanwijzing van beschermde gebieden op zee, de Visie op Voedsel uit Zee en Grotere wateren, en natuurversterkend en -beschermend bouwen van infrastructuur op zee.

Uitgelicht: werkconferentie over het Noordzeeakkoord

Op 4 september was er een speciale [werkconferentie van het NZO](#). De werkconferentie bouwde voort op de aanbevelingen uit de [evaluatie van eind 2023](#). Het NZO heeft tijdens de conferentie een volgende stap gezet om gezamenlijk aanvullende afspraken uit te werken voor de Noordzee. De werkconferentie was informeler en dynamischer dan de gewone NZO-vergaderingen. Zo zijn World Café gesprekken gevoerd, waarbij deelnemers in wisselende samenstellingen aan tafel zitten om ideeën uit te wisselen. Er zijn pitches gegeven over de toekomst van de Noordzee en er zijn brainstormwandelingen gemaakt. Dat leverde veel ideeën op, waaronder een aanzet voor een gezamenlijke visie op de Noordzee in 2040.

Inzichten en aandachtspunten voor het OFL

- Het is nodig om in het Noordzeeoverleg steeds weer ruimte te maken voor de natuurtransitie en de voedseltransitie. Inzet is dat deze in gelijkwaardige samenhang met de energietransitie kunnen ontwikkelen. Zoals ook voor 2024 al bleek, gaat de energietransitie sneller dan de andere twee transities.
- Bij nieuwe thema's is het belangrijk om met elkaar af te wegen hoe deze aan de orde komen in het Noordzeeoverleg. Nieuwe thema's in de afgelopen periode waren zandwinning en nationale veiligheid. Bij het maken van het Noordzeeakkoord zijn over deze thema's geen afspraken gemaakt, maar zij kunnen wel impact hebben op de implementatie van het Noordzeeakkoord.

Verder lezen, kijken en luisteren

- 13 juni [interview Energiepodium](#) met OFL-voorzitter Sybilla Dekker: zonder energietransitie geen Noordzeeoverleg en vice versa
- 9 juli [Podcast Zeebenen](#), waarin OFL-voorzitter Sybilla Dekker vertelt over het Noordzeeoverleg en samenwerking op de Noordzee.
- [Voortgangsrapportages van het Noordzeeoverleg](#)

Tijdslijn

Zomer 2018	Notitie van een groep maatschappelijke organisaties met oproep tot een Noordzeeakkoord
Oktober 2018	Verzoek minister IenW – mede namens ministers EZK, LNV en BZK aan OFL verkenning strategische agenda voor de Noordzee
2018	OFL-verkenning
Begin 2019	Start onderhandelingen om te komen tot een Noordzeeakkoord
Februari 2020	Onderhandelaarsakkoord voor de Noordzee
Juni 2020	Noordzeeakkoord
Juli 2020	OFL-advies afspraken Governance Noordzeeoverleg
Januari 2021	Parlementaire behandeling van en instemming met het Noordzeeakkoord. De facto start van het Noordzeeoverleg
Januari 2021	Start Sybilla Dekker als voorzitter van het Noordzeeoverleg
Juni 2021	Formele instelling Noordzeeoverleg in een ministerieel besluit
periodiek	Iedere vijf weken bijeenkomst Noordzeeoverleg
20 december 2023	Staat van de Noordzee aangeboden aan ministers van Infrastructuur en Waterstaat, van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, voor Natuur en Stikstof en voor Klimaat en Energie
18 januari 2024	Publicatie tussentijdse evaluatie van het Noordzeeakkoord en het Transitiefonds
31 januari 2024	Noordzeeoverleg 1 Nieuwe voorzitter Wetenschappelijke Klankbord Commissie: Martin Pastoors
21 maart 2024	Publicatie afwegingskader voor natuurvriendelijk bouwen op de Noordzee
24 april 2024	Noordzeeoverleg 2
22 mei 2024	Noordzeeoverleg 3
31 mei 2024	Brief aan formateur van voorzitter over uitdagingen op de Noordzee
25 juni 2024	Verlenging Noordzeeoverleg tot 2031 en herbenoeming voorzitter Sybilla Dekker
26 juni 2024	Noordzeeoverleg 4
4 september	Werkconferentie NZO: uitwerking resultaten evaluatie
18 september 2024	Noordzeeoverleg 5
23 oktober 2024	Noordzeeoverleg 6
6 november 2024	Noordzeeoverleg 7
18 december 2024	Noordzeeoverleg 8

1.11 Nota Ruimte

OFL-voorzitter:	Jeroen de Haas
Periode:	Vanaf september 2023
gesprekspartners:	
Maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven:	Organisaties actief in onder meer bouwen, wonen, natuur, landbouw, mobiliteit
Rijksoverheid:	Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (vorig kabinet: ministerie van Binnenlandse zaken, minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening)

Opgave Nota Ruimte

De aanpak van de grote opgaven in onze maatschappij die een beroep doen op de fysieke ruimte, waaronder het omgaan met klimaatverandering, het toekomstbestendig maken van de landbouw, versterking van de natuur, ruimte voor industrie en logistiek en de woningbouwopgave, vragen om keuzes over de inrichting en het gebruik van ruimte in Nederland. De keuzes die hierin gemaakt worden hebben direct impact op de leefomgeving van alle inwoners van Nederland en direct gevolgen voor de bedrijvigheid in Nederland. Welke keuzes er gemaakt worden welke bewegingen worden ingezet, zal in beeld komen in de nieuwe ruimtelijke nota voor Nederland. Deze nieuwe nota kan 'gezien worden als een aangescherpte Nationale Omgevingsvisie' ([Kamerbrief 2022](#)).

Verzoek aan OFL

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) heeft het OFL in 2023 gevraagd betrokken te zijn bij de totstandkoming van de nieuwe ruimtelijke nota.

In antwoord op dat verzoek hebben OFL-voorzitter Jeroen de Haas en het OFL-secretariaat besloten een consultatietraject te starten. Consultatie biedt ruimte voor inbreng van OFL-leden en -deelnemers, zonder de specifieke participatietrajecten voor de onderliggende nationale programma's en provinciale ruimtelijke voorstellen in de weg te zitten.

Consultatie Nota Ruimte in 2024

Door de wisseling van het kabinet was er in de eerste helft van 2024 onzekerheid over vervolgstappen richting een nieuwe Nota ruimte en daarmee ook over het bijbehorende OFL-overleg. Kort voor het aantreden van de nieuwe minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening is wel een [voorontwerp voor de Nota Ruimte](#) naar de Tweede Kamer gegaan. Dit is een belangrijke tussenstap op weg naar een ontwerp Nota Ruimte.

Het bredere netwerk van het OFL is met het [nieuwsbericht 'op weg naar de Nota Ruimte'](#) geïnformeerd over de betekenis van de kabinetswissel voor het OFL-overleg en de direct betrokken gesprekspartners hebben bericht gekregen met meer informatie.

Na de zomer werd duidelijk dat er een herijking komt van de inhoud van de Nota Ruimte. Dat wil zeggen dat het kabinet gaat bekijken in hoeverre de eerder gekozen richting past bij het regeerprogramma. Dat kan betekenen dat in de ontwerp-Nota Ruimte andere keuzes komen te staan dan in het voorontwerp stonden.

Op weg naar de ontwerp-Nota Ruimte was er in december 2024 een open OFL-consultatie. Uitdaging in die consultatie was dat de Nota Ruimte aan veel verschillende onderwerpen raakt, omdat het gebruik van de ruimte verbonden is met veel maatschappelijke thema's.

Uitgelicht: consultatie Nota Ruimte

Bij de consultatie voor de Nota Ruimte op 2 december 2024 is een nieuwe gespreksvorm gebruikt, waarbij deelnemers werden ingeroosterd voor een 1-op-1 gesprek met de inhoudelijke experts van beleid. Van te voren hadden deelnemers een pitch voorbereid waarbij zij één concreet advies mee moesten geven. De oogst van deze consultatie werd positief ontvangen door beleid en de 1-op-1 gesprekken werden door beide kanten zeer gewaardeerd.

Inzichten en aandachtspunten voor het OFL

- Juist als er een tijd onduidelijkheid is over hoe de beleidsontwikkeling verder gaat en wat dat betekent voor het OFL-overleg – zoals rondom de kabinetswissel voor de Nota Ruimte – is het belangrijk betrokkenen te blijven informeren over de stand van zaken. Ook als de boodschap is dat het nog onzeker is wat gaat komen.
- Informerende webinars - zoals het ministerie in 2023 en begin 2024 organiseerde – kunnen heel behulpzaam zijn in het overleg, doordat deelnemers al voor het overleg op de hoogte zijn van de stand van zaken.

Verder lezen, kijken en luisteren

- Op de website van het OFL staat een [toelichting op het OFL-overleg over de Nota Ruimte in 2023](#).

Tijdslijn

Mei 2023	Verzoek ministerie BZK aan OFL
Juni 2023	Webinar en <u>zienswijzenprocedure</u> over Nota Ruimte van ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) voor alle geïnteresseerden
6 oktober 2023	<u>Contourennotitie Nota Ruimte</u> Van minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening Aan de Tweede Kamer
November 2023	Consultatiebijeenkomst OFL
November/ december 2023	<u>Online burgerraadpleging over de inrichting van Nederland</u> Door ministerie BZK
Januari 2024	<u>Webinar over Nota Ruimte van BZK</u> voor alle geïnteresseerden
Juni 2024	<u>Voorontwerp Nota Ruimte</u> Van minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, Hugo de Jonge Aan de Tweede Kamer
Juli-oktober 2024	Herijking Voorontwerp Nota Ruimte Door nieuwe minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, Mona Keijzer
19 november 2024	Webinar: online informatiebijeenkomst ter voorbereiding op consultatie 2 december
2 december 2024	Consultatiebijeenkomst OFL ontwerp-Nota Ruimte
Verwachting voor zomer 2025	Ontwerp-Nota Ruimte en conceptuitvoeringsagenda Van minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening Aan de Tweede Kamer
Verwachting september 2025	<u>Zienswijzenprocedure over de Nota Ruimte</u> Van ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening Voor alle geïnteresseerden

1.12 Platform Spoorgoederenvervoer en Leefomgeving

OFL-voorzitter:	Johan Remkes
Periode:	Vanaf september 2023
gesprekspartners:	
Maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven:	Bewonersorganisaties, spoorgoederensector, spoorbeheerder ProRail
Rijksoverheid:	Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (staatssecretaris van IenW) Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening Ministerie van Economische Zaken
Decentrale overheden	Provincies, gemeenten

Opgave

De opgave is het vinden van een balans tussen enerzijds ruimte geven tussen enerzijds de ontwikkelingen van het spoorgoederenvervoer en anderzijds het borgen van een goede leefomgeving voor omwonenden. Juist gegeven de ambitie van het huidige, het vorige kabinet de [Europese Green Deal](#) van 2019 om te komen tot een modal shift - het verschuiven van goederenvervoer van de weg naar spoor (en water) - en tegelijkertijd de grote behoefte aan woningen, is het een stevige opgave daarin een goede balans te vinden.

Verzoek aan het OFL

Toenmalig staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat heeft het OFL verzocht het Platform Spoorgoederenvervoer vorm te geven, om zo een vaste plek te hebben voor dialoog tussen bewoners, spoorgoederensector, spoorbeheerder en overheden over spoorgoederenvervoer en leefomgeving. Aanleiding voor dit verzoek was het 'Actieplan Leefbaar Spoor bij goederenvervoer' van toenmalig Tweede Kamerlid Lisa van Ginneken.

Het Platform Spoorgoederenvervoer en Leefomgeving in 2024

Na de opstart in september 2023 was het platform in 2024 het hele jaar actief. Ieder kwartaal was er een bijeenkomst, waaronder een werkbezoek naar het oosten van Nederland. Tussen de bijeenkomsten door is er regelmatig contact met de leden van het platform over bijvoorbeeld de inhoud van een brief of rapport.

In april dit jaar heeft het platform op verzoek van de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat [geadviseerd over het verminderen van hinder](#) tijdens de werkzaamheden aan het spoor in Duitsland van november 2024 tot en met mei 2026. Voor omwonenden en het internationale spoorgoederenvervoer hebben die werkzaamheden aanzienlijke consequenties.

Uitgelicht: bezoek aan bewoners langs het spoor

Als onderdeel van een uitgebreider werkbezoek aan het oosten van het land reisden de leden van het platform op 17 mei met de trein naar Wierden. Daar gingen zij op bezoek in twee huizen vlak bij het spoor en vertelden bewoners over hoe het is om dagelijks een groot aantal goederentreinen langs hun huis te horen en voelen rijden. Ook lieten zij schade aan hun huizen zien. De verhalen en huizen van deze bewoners maakten voelbaar wat de impact van goederenvervoer kan zijn op de leefomgeving. Daar kwam bij dat tijdens het bezoek meerdere goederentreinen langsreden. Dat maakte nog meer concreet wat hun situatie is.

In de zomer heeft het platform een [brief over prioriteiten voor spoorgoederenvervoer en leefomgeving](#) aan de nieuwe staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat gestuurd. Daarbij gaat het platform uit van een 'stip op de horizon, waarbij veilig en duurzaam spoorgoederenvervoer en de leefomgeving beter in evenwicht zijn'.

In november 2024 legde Johan Remkes zijn voorzitterschap van het platform neer. Voor het platform betekent dit dat er een nieuwe voorzitter komt. Het gesprek tussen betrokkenen over wie dat gaat worden is gaande terwijl voorliggend document wordt opgesteld. Het streven is om voor de volgende bijeenkomst van het platform in februari 2025 een nieuwe voorzitter te hebben die het vertrouwen heeft van de leden van het Platform.

Inzichten en aandachtspunten voor het OFL

Zoals afgesproken is rond de zomer een interne evaluatie uitgevoerd. De secretarissen van het platform hebben alle leden persoonlijk gesproken over het functioneren van het platform. Dat leverde waardevolle inzichten op voor het vervolg van het platform. Inzichten uit de gesprekken waren onder meer:

- De leden hebben het eerste jaar Platform Spoorgoederenvervoer en Leefomgeving positief ervaren. Zij waarderen in het bijzonder het optreden van de voorzitter. Hij verbindt, geeft iedereen gelegenheid om zijn/haar punt te maken en stelt ook duidelijke grenzen. Voor de inzet en de kwaliteit van het secretariaat hebben de leden grote waardering.

- Het werkbezoek aan Overijssel en Gelderland was belangrijk vanwege de ervaringen van de direct omwonenden. Bovendien hielp het om elkaar beter te leren kennen en elkaars standpunten te doorgronden.
- De wens in het platform is om het komend jaar concreet toe te werken naar een visie op de lange termijn.
- Ter voorbereiding van de bijeenkomsten van het Platform kan een vooroverleg helpen. Door in een vooroverleg concreter uit te werken welke vragen en keuzerichtingen aan de orde zijn, kunnen de gesprekken tijdens de bijeenkomsten van het Platform meer gericht zijn op het strategische niveau.
- Themasessies kunnen een tweede aanvulling zijn op de bijeenkomsten van het Platform. Een themasessie biedt meer ruimte voor verdieping en uitwisseling van kennis. Dat kan bijvoorbeeld gaan over thema's als trillingen en gezondheidseffecten.

Tijdslijn

Juni 2022	Actieplan Leefbaar Spoor bij Spoorgoederenvervoer Tweede Kamer
Januari 2023	Advies Platform Spoorgoederenvervoer in opdracht van ministerie IenW door APPM
April-mei 2023	Gesprekken tussen OFL-secretariaat en ministerie IenW over platform
Juni 2023	Verzoek staatssecretaris IenW vormgeven Platform spoorgoederenvervoer
Juni – september 2023	Voorgesprekken met betrokkenen en belanghebbenden
22 september 2023	Eerste bijeenkomst platform
14 november 2023	Tweede bijeenkomst platform
30 november 2023	Brief over toekomstbeeld spoorgoederenvervoer en leefomgeving Van OFL-voorzitter Aan staatssecretaris Infrastructuur en Waterstaat
20 december 2023	Eerste uitwerking Toekomstbeeld Spoorgoederenvervoer van staatssecretaris Infrastructuur en Waterstaat
2 februari 2024	Bijeenkomst platform
30 april 2024	Brief over korte-termijn-maatregelen vermindering hinder bewoners Noord-Brabant tijdens werkzaamheden derde spoor van OFL-voorzitter aan staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat
17 mei 2024	Bijeenkomst platform en bezoek platform aan bewoners en bestuurders in oost-Nederland (Overijssel en Gelderland)
3 juli 2024	Brief over prioriteiten voor de komende tijd Van OFL-voorzitter aan nieuwe staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat
25 september 2024	Bijeenkomst platform
15 november 2024	Bijeenkomst platform

2 Jaarlijkse momenten voor ontmoeting

Jaarlijks organiseert het OFL-secretariaat een conferentie. De conferentie is bedoeld om de leden en deelnemers van het OFL te laten reflecteren op en te verdiepen in een per keer een wisselend thema. De conferentie is iedere keer op een andere locatie in het land en is in het najaar.

Op 26 november vond de conferentie van het afgelopen jaar plaats in The Colour Kitchen in Utrecht. Dit jaar stond het thema: 'Alle stemmen aan tafel' centraal. Het OFL keek samen naar wat we al hebben bereikt in het betrekken van verschillende stemmen. Door onszelf de volgende vragen te stellen, keken we hoe dit nog beter kan:

- In hoeverre slaagt het OFL erin om alle stemmen aan tafel te krijgen?
- Welke stappen zijn er al gezet?
- Wat kunnen we leren van onze leden en deelnemers, maar ook van andere organisaties die een vergelijkbaar doel hebben als het OFL?
- Hoe geven we omwonenden, maatschappelijke initiatieven, jongeren en belangenorganisaties een betekenisvolle stem?

Sprekers als Khadija Arib, voorzitter van de Maatschappelijke Raad Schiphol, en SCP-directeur Karen van Oudenhoven namen de aanwezigen mee in hun werk, en maakten een mooie brug naar relevante thema's voor het OFL. Tijdens vier workshops werd de verdieping opgezocht, en richtten OFL-secretarissen zich samen met leden en andere sprekers op vier groepen die het OFL graag bij onze overleggen betreft: belangenorganisaties, maatschappelijke organisaties, toekomstige generaties en omwonenden van bijvoorbeeld industrie of Schiphol.

Tijdens de pandemieperiode - was er naast de conferentie ook een digitale meet-up. In 2024 is die meet-up niet geweest. Het OFL-secretariaat bezint zich op een andere vorm van dit ontmoetingsmoment, passend bij een tijd waarin ontmoetingen digitaal en op locatie plaatsvinden.

3 Het OFL ontwikkelt zich

Het OFL blijft zich ontwikkelen, om steeds weer een plek te kunnen bieden voor waardevolle overleggen, waarin samenwerking, dialoog en reflectie een centrale plek hebben. Ontwikkelingen vinden vaak plaats binnen de projecten. Nieuwe projecten kunnen voortbouwen eerdere ervaringen. Daarnaast zijn er een aantal projectoverstijgende ontwikkelingen.

3.1 68 OFL-leden

In 2024 zijn 68 leden benoemd. Daarbij zijn 38 organisaties die al lid waren opnieuw benoemd en zijn 30 organisaties voor het eerst benoemd. Met deze benoemingen is de groep leden verbreed, waardoor meer verschillende perspectieven op de fysieke leefomgeving een plek hebben in het OFL.

Tegelijk met deze nieuwe en hernieuwde benoemingen werkt het OFL-secretariaat aan het creëren van een meer prominente positie van de leden in het overlegorgaan. Bijvoorbeeld door de leden meer zichtbaar te maken, zoals in de rubriek vier vragen en tijdens de OFL-conferentie en door hen bij nieuwe overleggen in een vroeger stadium de kans te geven aandachtspunten mee te geven.

Toelichting OFL-leden

De leden van het OFL worden op basis van de Wet overleg fysieke leefomgeving door de minister van Infrastructuur en Waterstaat benoemd op voordracht van de algemeen secretaris van het OFL. Het zijn organisaties van buiten de overheid, vaak gaat het om maatschappelijke organisaties en organisaties verbonden aan het bedrijfsleven. De wettelijk benoemde leden vormen de structurele basis van het OFL. Ze zijn langdurig betrokken bij het OFL en kunnen onderwerpen agenderen.

De benoemingen van de OFL leden worden gepubliceerd in de Staatscourant.

[Benoemingsbesluit 1 maart 2024](#)

[Aanvulling benoemingen 8 juni 2024](#)

3.2 Burgers in het OFL

De stem van burgers is steeds meer te horen in het OFL. Met burgers bedoelen we de mensen die spreken als bewoner van Nederland en graag in een prettige leefomgeving willen leven. Zij brengen vaak net een andere kijk op de leefomgeving dan de mensen die actief zijn in het OFL als professional namens een organisatie specifiek gericht op bijvoorbeeld natuur, energie, vervoer of landbouw. Beide zijn waardevol en verdienen een plek in het OFL.

In 2024:

- zitten vier bewoners aan tafel in het Platform Spoorgoederenvervoer, naast vertegenwoordigers van de spoorsector, Prorail en overheden;
- is intensief gesproken met mensen die in de buurt van industrie wonen over de ontwikkeling van een Nationale Dialoog Gezonde Leefomgeving nabij Industrie;
- zijn in het OFL stappen gezet richting een grotere maatschappelijke betrokkenheid bij het maken en uitvoeren van het Nationaal Milieuprogramma. Diverse mensen die zich als vrijwilliger inzetten voor een beter milieu met een maatschappelijk initiatief deden daarbij mee;
- is gekeken hoe betrokkenheid van burgers een plek kan krijgen in de herijking van het Deltaprogramma;
- is in het Nationaal Klimaat Platform nog steeds veel aandacht voor burgers en hun organisaties. Dat is in 2024 onder meer te zien in een voorstel voor een Nationaal Programma Maatschappelijk Initiatief;
- zijn 175 burgers via een loting geselecteerd als lid van het Nationale Burgerberaad Klimaat.

3.3 Verhalen zichtbaar maken

Het afgelopen jaar zijn de verhalen van de mensen in het OFL meer in beeld gekomen. Verhalen over wat zij belangrijk vinden en over wat zij hebben meegemaakt. Op die manier wordt het meer tastbaar en voelbaar wat er gebeurt in de overleggen van het OFL en wie de mensen in de overleggen zijn.

Bovendien kunnen die verhalen helpen om in de loop van de jaren terug te kijken op de ontwikkelingen en gebeurtenissen in het OFL en daarvan iets te leren voor wat nog komen gaat.

- OFL-conferentie, waarin diverse mensen hun ervaringen deelden tijdens de workshops;
- De ledenrubriek ‘maak kennis met’, waarin OFL-leden zich op onze website voorstellen aan de hand van 4 vragen;
- Praktijkverhalen over één van de OFL-projecten, waarbij een aantal mensen die in dat project hebben meegedaan aan het woord komen, ook gepubliceerd op onze site;
- Korte video’s van voorzitters over een OFL-project;
- Interviews met secretarissen, die zich voorstellen en vertellen over wat zij doen in het OFL;
- Nieuwsberichten op de OFL-website en sociale media om een brede groep geïnteresseerden op de hoogte te houden van de gebeurtenissen in het OFL.

3.4 Ongemak opzoeken

In het OFL liggen nadrukkelijk kwesties op tafel die ongemakkelijke gesprekken noodzakelijk maken. Alle projecten draaien om het zo goed mogelijk verdelen van schaarste. De leefomgeving is niet groot genoeg voor alles wat nodig is op het gebied van bijvoorbeeld wonen, vervoer, natuur, voedselvoorziening en energie. In het OFL wordt gesproken over toekomstbestendige oplossingen. Kwesties liggen op tafel die veel impact hebben en waarvan bij voorbaat duidelijk is dat er geen eenvoudige pijnloze oplossingen zijn. Het schuurt, het kraakt en het piept.

Het aangaan van deze ongemakkelijke kwesties doet een beroep op alle gesprekspartners. Het stapje voor stapje aftasten of je elkaar kunt vertrouwen. De moed hebben om voet bij stuk te houden of juist weloverwogen een oplossing te accepteren waarvan je weet dat niet iedereen om je heen je dat in dank zal afnemen. Je inzetten, terwijl nog niet weet waar je met elkaar naar toe gaat. Soms controle loslaten, soms juist initiatief nemen. En bovenal iedereen aan tafel met respect bejegenen en er ondanks alle verschillen samen uit willen komen.

Dat is waar het OFL voor bedoeld is en waar voorzitters en secretarissen samen met iedereen aan tafel plek voor willen blijven maken. En vooral ook samen te leren, met vallen en opstaan, om steeds beter ruimte te maken voor kwesties die er echt toe doen.

3.5 Kennis van overlegvormen verdiepen en verbreden

Het OFL-secretariaat blijft zich verdiepen in manieren om goed overleg te voeren. Dat doen zij door ervaringen te delen en samen op zoek te gaan naar passende werkvormen en methoden. In 2024 hebben zij zich verdiept in verbindend onderhandelen, de mutual gains approach, mediation en in faciliteren.

Het OFL-secretariaat zoekt naar goede manieren om deze kennis en kennisontwikkeling te verbreden en verdiepen in samenwerking met anderen, zoals met de [Key Enabling Methodologies \(KEM's\)](#) en de [Publieke Ontwerppraktijk \(PONT\)](#).

Bijlage 1: OFL-leden

OFL-leden 2024	
1	Biohuis
2	BO Akkerbouw
3	BoerenNatuur
4	BOVAG
5.	Koninklijke Branchevereniging Nederlandse Architectenbureaus (BNA)
6.	Branchevereniging Recycling Breken en Sorteren (BRBS)
7.	Cascade
8.	ElementNL
9.	Energie Samen
10.	Erfgoedvereniging Bond Heemschut
11.	Evofenedex
12.	Federatie Instandhouding Monumenten (FIM)
13.	FENEX, Nederlandse Organisatie voor Expeditie en Logistiek
14.	Fietsersbond
15.	HISWA-Recron
16.	Iederin
17.	IVN Natuureducatie
18.	Jonge Klimaatbeweging
19.	KLM Royal Dutch Airlines
20.	Koninklijk Nederlands Vervoer (KNV)
21.	Koninklijk Nederlands Watersportverbond (KNWV)
22.	Koninklijke Binnenvaart Nederland (KBN)
23.	Koninklijke Bouwend Nederland
24.	Koninklijke Nederlandsche Automobiel Club (KNAC)
25.	Koninklijke Nederlandse Motorrijders Vereniging (KNMV)
26.	Koninklijke Nederlandse Toeristenbond ANWB
27.	Koninklijke Vereniging van Nederlandse Reders (KVRN)
28.	Land- en Tuinbouworganisatie Nederland (LTO Nederland)
29.	Landelijk Samenwerkingsverband van Actieve Bewoners (LSA bewoners)
30.	LandschappenNL
31.	Milieucentraal
32.	Milieudefensie
33.	MKB-Nederland
34.	Natuurmonumenten
35.	Nederlandse Spoorwegen (NS)
36.	Nederlandse Vereniging Duurzame Energie (NVDE)
37.	Nederlandse Vissersbond
38.	NOC*NSF
39.	Reizigersvereniging Rover
40.	Seniorencoalitie

OFL-leden 2024	
41.	Sportvisserij Nederland
42.	Stichting Buurkracht
43.	Stichting De Noordzee
44.	Stichting Dutch Green Building Council (DGBC)
45.	Stichting Natuur & Milieu
46.	Stichting Steenbreek
47.	Stichting Wandelnet
48.	Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid (SWOV)
49.	Transport en Logistiek Nederland (TLN)
50.	Veilig Verkeer Nederland (VVN)
51.	Verbond van Verzekeraars
52.	Vereniging Eigen Huis (VEH)
53.	Vereniging Eigen Rijders Nederland (VERN-NL)
54.	Vereniging Nederlandse Autoleasemaatschappijen (VNA)
55.	Vereniging van de Nederlandse Chemische Industrie (VNCI)
56.	Vereniging van Leidingeigenaren in Nederland (VELIN)
57.	Vereniging van waterbedrijven in Nederland (VEWIN)
58.	Vereniging van Waterbouwers
59.	Vereniging VNO-NCW
60.	Vereniging voor Energie, Milieu en Water (VEMW)
61.	Vereniging voor Industriële Bouwstoffen (VIB)
62.	Wereld Natuur Fonds (WNF)
63.	WoningBouwersNL
64.	AWN, Nederlandse Archeologievereniging
65.	Koninklijke Vereniging van Groenvoorzieners (VHG)
66.	MKB Infra
67.	Natuur en Milieufederaties Nederland
68.	Voetgangersbeweging Nederland

Bijlage 2: minister(ie)s in het OFL

Het afgelopen jaar waren (vertegenwoordigers van) de onderstaande bewindslieden betrokken bij het OFL.

Bewindslieden
Infrastructuur en Waterstaat
Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Economische Zaken (vorig kabinet: Economische Zaken en Klimaat)
Klimaat en Groene Groei (vorig kabinet: Klimaat en Energie)
Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (vorig kabinet: Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit)
Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening

Bijlage 3: OFL-voorzitters

Voorzitters 2024
Johan van de Gronden
Jeroen de Haas
Johan Remkes
Marleen Stikker
Sybilla Dekker (NZO)
Nienke Meijer (Nationaal Burgerberaad Klimaat)
Kees Vendrik (NKP)
André van der Zande (NiNO, tot 1 juni)

Bijlage 4: OFL-secretariaat

Eind 2024 werken in totaal 37 mensen voor het OFL. Daarbij zijn ook tijdelijke medewerkers voor versterking in de teams van de grotere projecten zoals NKP en Burgerberaad. Deze projecten zijn niet te bemensen met de huidige vaste bezetting. In dit overzicht staan zowel de vaste als de tijdelijke medewerkers (voor de duur van een project).

Medewerkers secretariaat 2024	
Kernteam	
Algemeen secretaris	1
Manager/plaatsvervangend algemeen secretaris	1
Secretarissen/procesbegeleiders projecten OFL	6
Communicatieteam OFL-breed, incl. webredactie	3
Stafteam OFL (strategie, ondersteuning, bedrijfsvoering en financiën)	4
Team Burgerberaad (tot 2025)	8
Team Noordzee (tot 2030)	3
Team Nationaal Klimaat Platform (tot 2026)	11

Dit is een uitgave van:

Overlegorgaan Fysieke Leefomgeving
Rijnstraat 8 | 2515 xp Den Haag
Postbus 20901 | 2500 ex Den Haag

E-mail: info@ofl.nl

Kijk voor meer informatie op:
www.overlegorgaanfysiekeleefomgeving.nl

Uitgave | **December 2024**

